

ДОЛООН
ХОНОГТО
НЭГЭ УДАА
ГАРАНА

Буряадай Залуушуул

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛОН ОРГАНИЗАЦИН ОРГАН

ГАЗЕТ
1991 ОНОЙ
ОКТЯБРИН 1-НЭЭ
БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ
ОРШУУЛАГДАЖА ГАРНА

Суббото,
мартын 17,
1990 он
№ 12 (7083)

Сэл 5 мүнэгэн.

ҮГЛӨӨДЭР

ТААНАД ДАХЯАД ҮНГГАЛТАДА ХАБААДАХАТНАЙ.

ЗАЛУУ КАНДИДАДУУДАЙ ТҮЛӨӨ ДУУГАА

ҮГЭХЫЕТНАЙ УРЯАЛНАБДИ!

Арадай депутатуудай корпусто республикын залуушуул үсөөнөөр оруулагдаа гэжэ 1990 оной мартын 4-дэ үнгэрэгэдээн РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй, нутагай Советүүдэй арадай депутатуудай һунгалтануудай дүнгүүд хариулаа. Республикын ерээдүй эдэбхи үүсхэлтэй, политическэ бэлдхэлтэй залуу хүнүүдтээ гол түлэб дуудыдаха гэжэ һунгалтад мэдэнэ өһотой.

ВЛКСМ-эй обком залуушуулай түлөөлэгшэдэй түлөө дуугаа үгэхыетнай уряална. Советүүдтэ залуушуулыно дэбжүүлэгтэй! Залуушуул — манай ерээдүй!

1. Михайлова Д. М. — Улаан-Удын телевизийн студийн чыдагшын редакциян редактор — Красноармейск 8-дахы округ.

2. Вишняков Г. П. — «Спецстроймеханизация» трестын 2-дохи СМУ-гай мастер — Геологическа 23-дахы.

3. Серебренников М. И. — Буряадай һуралсалай комбинатай үйлдэбэрини мастер — Школьна 48-дахы.

4. Дружинин А. Л. — «Буряадай залуушуул» газетын редактор — Серовско 50-дахы.

5. Никитин Ю. В. — Галуута-Нуурай ГРЭС-эй парткомой секретарь — Строительна 61-дахы.

6. Черныш Г. С. — Гусино-озерско филиалай 2-дохи ПАП-ай начальник — Первомайско 64-дахы.

7. Чунаев В. В. — ВЛКСМ-эй Баунтын райкомой секретарь — Севернэ 76-дахы.

8. Семенов Б. Ц. — Михайлов-кын совхозой директор — Михайловско 102-дахы.

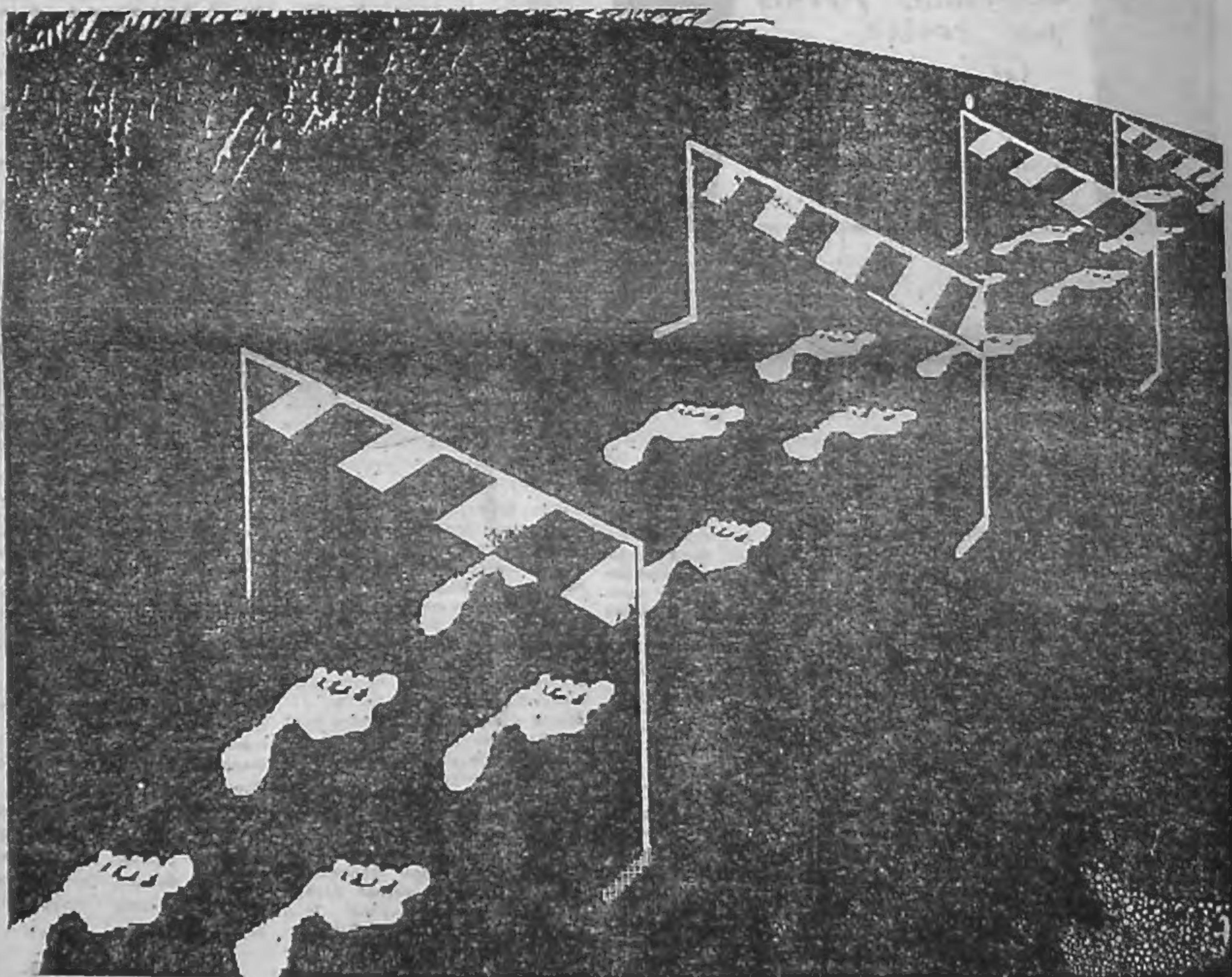
9. Смолина О. И. — Джида-комбинатай инженер-конструктор — Городской 104-дахы.

10. Батуев Ц. Б. — ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь — Оронгын 109-дахы.

11. Ястребов Ю. Е. — ВЛКСМ-эй Сэлэнгын ЦКК-гай ВЛКСМ-эй комитетэй секретарь, Сэлэнгын 117-дохи.

12. Шерастепанов Б. Д. — Орлигой дунда һургуулини директор — Азын 145-дахы.

13. Топский Ю. К. — ЛВРЗ-гай мастер, Аршанско 11-дахы.

Дорюунаар алхалыш,
Буряадаймнай шэнэ
Соведүүд!

ЯМАР ЭРИЛТЭНҮҮД ТАБИГДААБ?

Элдэб янзын мэргэжлэлтэй хүнүүдэй (түмэр замшад, өөдөлшод, шорой хамагшад гэх мэт) зэбастовконуудыг үнэргэгээдэ байгайгахаа болоодби. Зөвөөрхөө, мүн бусад республикануудта хүшэр байдал тохосолдонхой. Харин мүнөө студентүүд буналгаал-хана байна гэж дуулахадаа, гайхаан байнабди. Улаан-Удын багшанарай институтта студентческэ зэбастовко эхилшоо. Студентүүд хэшээлнүүд, тээ ябахана таа арсабан байна.

1—4 курсуудай 190 студент сэрэгэй бэлдэхэлэй хэшээлнүүдтэ хэдэн үдэрэй туршада хабаадабагүй. Багшанарай институтта сэрэгэй бэлдэхэл гол предметүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Институтта сэрэгэй эхин бэлдэхэлэй багшанарыг (военруудыг) болон физкультурын багшанарыг бэлдэдэг сэрэгэй кафедра бии юм.

...Ингэжэ 239-дэхи аудиторн соо хүн зон олоороо сугларжа, эхэл хүлгөөтэй байба. Политуправлениин хүдэлмэри-

лэгшэ, офицернууд (сэрэгэй кафедра, ректоралдаа гадна, округой штабай мэдэлдэ байдаг), ректорайд түлөөлгшэд, кафедрануудыг дагшанар, багшанар, студентүүд эндэ суглараа.

Студентүүдэй ямар юумэндэ дурва гутахыг хараад үзэе. Хуушан методикоор лекцинууд уншагдана, бүхы юумэ сээжлэгдэхыг, эхиннээс эсэс куратэры консект бэшэхыг баадхана, нургуулын хэшээлнүүдыг олон жэлдэ заажэ үзэхэн бэрхэ мэргэжлэлтэ лекцинуудыг уншаха еһотой гэжэ студентүүд эрилтэ табина.

Бээ даагаад хэшээлнүүдыг үнэргэгшэ, ном үзэхэ тусхай үдэрнүүд сэрэгэй кафедрада бии, БГПИ-гэй сэрэгэй кафедрын начальник Любавский гэгшэдэ студентүүд коллективнэ бэшэг бэшэ, багшанар студентүүдтэй хайнаар хөөрэлдэжэ шададаггүй, бүдүүлг

абари зан харуулдаг гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ. Студентүүд А. Гаришны, А. Мондоевы, Б. Нимажановы институтдаа гаргажарихабди гэжэ багшанар ходо айлагдаг. Иймэ ябададаа эсэс табихыг студентүүд бэшэнэ.

Полковник А. Гостюхин студентүүдтэй хөөрэлдэжэ шададаггүй, ходо хараадаг, тэрэниг ажаллаа болоулжа хэрэгтэй гэжэ студентүүд шанга эрилтэ табина.

Сэрэгэй формо хубсаһан юундэ хайшаагданагүйб? Гурбан хүндэ нэгэ комплект үзэжэрхэхэдэ, эхэл таагүй шэнги байдэг. Хирэ хүлхэн, шорой болошоһон хубсаһа ээлжээр үмдэхэ хэн дуратай байхаб даа. Сайбар үнгэтэй гутал, джинс үмдөөд өрхөдэ, баһал дурегүй байха. Үнээс богонөөр тайрагты, сомороор баадаа абагыг гэжэ байгаад дурва гутаха ушарнууд ходо

боломол байдаг. Тээд студентүүд аудаа хуранабди, аринда алба хэнэ бэшэбди гэжэ хөөргэгдэхэ.

Хэрбээ табан жэлэй саада тээ студентүүдэй нимэ эрилтэнуудыг табла хаа, институттаа гаргаха, ударидагшадын шангаанаар хэлэхэ хэн. Тээд мүнөө сэг хубилаа ха юм даа. Ректорат, сэрэгэй кафедра, үзэй багшанар студентүүдтэй эрилтэнуудыг хаража үзөөд, тэдэниг дүүргэхэ гэжэ шиндэхэ.

Кафедрын багшанарыг ажалдэнь үлөөхэ, ажалдаа шэнээр хандахыг үлгэлжа гэгхэн шиндэхэри абтаа.

Тээд нэгэтай болоһон полковник А. Гостюхин армийн гурим сахжа хурашаһан хүн ха юм даа. Тэрэниг мүнөө хубилжа шадахагүйбди. Ажалдаа зохоохы өһоор хандадаг байтаа хаа, тэрэ студентүүдэй дурва гутаахыг хэн. нур.

туулын үхибүүдтэ заата багшанарыг бэлдэнэбди гэжэ сэрэгэй кафедрынхид юундэ мартанаб! Ажал хэрэгтэ зохоохы өһоор хандаха гэжэ гэдэнэй гол уялжа болохо еһотой.

Уншагшадта хүлээгдэжүй тобошолол хэжэ магадгүйб. Военругай мэргэжлэдэ 190 хүбүүд хурана, Тээд нургуулида сэрэгэй хэшээлнүүдыг үнэргэгтэй гүй Иймэ хэшээлнүүд амар тунтайб! 17-той болотороо хурагшад Калашниковай автомат задалжа, суглуулжа хураха ха юм. Тээд үшөө ямар ондоо юумэндэ военруугаа нургадаг бэ?

Тиймэһээ сэрэгэй хэшээлнүүдэй орондо хүгжэмэй, уран шүлгэй, харилсаанай хэшээлнүүдыг үнэргэгдэг болол гэжэ дуралдаха байнаб.

Е. ПАНИНА, манай корр.

ХЭД «ТОЙОТОДО» ХҮРТЭНЭБ?

сахэ эрхэтэйл юм бээ. Тээд энээн тухай хэлэхээс ханана бэшэбди.

Манай республикын гурбадахи хүн бүхэн холын аяншалгада гараха эрхэтэй. Группа бүридхэлгын үедэ энэ элитээр харагдаа.

Капиталис оронуудар аяншалжа лутевконуудыг предприитнууд болон эмхи зургаануудай профкомууд тарааха еһотой. Группын анкетэнуудыг харахадамни, профкомой шиндэхэртэй документүүд үсөөн байгаа хэн.

Жэжээлхэдэ, «Байкалрыбпромы» генеральнэ директорэй орлогшо Сергей Эдуардович Палушта тэрэнэй аяншалһан тухай тогтоол үгы. Зүгөөр заганаһан ажаһын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзнуудай обкомой түрүүлэгшэ В. Шулесай нимэ буулгабери бии: «С. Э. Палушта турпутево үгэхэ тухай «Байкалрыбпромом» хүдэлмэрилэгшэдэй ханамжыг дэмжэхэ шухала».

Гэхэ зууре, өөрынгөө генеральнэ директорэй орлогшодо лутевко үгэхэ гэгхэн ханамжатай байгабди гэжэ нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд мэдэнэ ха гү?

Үбгэ хамган Пыжинтэндэ (тэрэ өөрөө 3-дахы ПАТП-да таксистар, хамганын ательегэй даагшар, мүнөө тэрэй эзэн эхэнэр болонхой) профкомой шиндэхэртэй үгы байгаа. Гэбшье «Интуристын» адресата нимэ савран бии (зураг зэрэгтэй).

Энэ саврыг обкомпрофой физкультурно-хүмүүжүүлгын хүдэлмэрин таһагыг даагша В. Гаврилова «Интуристда» элгээхэн байгаа. Иймэ бэшэг савранууд элгээхэдэ, обкомпроф болон «Интуриста» хоерой хоорондоо нэгэ холбоо барисаһан байхыг гэрээлэн харуулаа. Тээд нимэрхүү зууралгын бэшэгүүдээр нэгэл хүнүүдэй хилин саагуур аяншалжаа ошодог байхыг хэн эхэл гайхалтай.

Автотранспортна предприитин профком Пыжининэ юундэ ходо ходо урмашуулнаб! Дунда зэргын салин хүлэ абажа байгаа шье хаа, тэрэ 1976 ондо Сири—Иордани, 1980 ондо Болгар—Югослав, 1982—Турци—Гречи—Кипр—Египет, 1985—Монгол, 1987 ондо Чехословаки, 1989 ондо Япон (хамгантала замта) ошожо үрдинэн байна. Предприитин профкомой нимэ түргэнөөр тэрэниг ходо ходо урмашуулжа байгаагүйнэ мэдээжэ юм бээ. Тээд Пыжинэй нимэ гоёор сэгээ үнэргэгшэ, хилин саагуур аяншалһан сэгэхын тула хэн ханагаа зободог байгаа хэб! Энэ «үлөөжэрхин» Куреева

тухай дурдаагүй гаража бололтой гү! Лутевконуудыг хубаарилгада үнэн зүб ябадал гаргагдана гэжэ гү? Анкетэнуудтэ хабсарагданаһан олонхи тогтоолнуудай доодын эмхиүүдхээ бэшэ, харин профсоюзнуудай президиумһээ элгээхэдэ байхыг хэн гайхалтай. Энэ круизда аяншалгадай дунда профсоюзна хүдэлмэрилэгшэд байлсаа. ПК-гай түрүүлэгшэ, орлогшосы аяншалгада хабаадалсажал байдаг. Ой модоной, савранай болон модо болбосоруулдаг промышенностин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай Буряадай обкомой түрүүлэгшэ Владимир Иванович Найденов Японоор аяншалжа турпутево үгэхэ тухай тогтоол өөрөө өөртөө бэшээд, гараа табигархео, һүүлэй һүүлдэ элдэб хубин шалтаанаар тэрэ ошожо шадаагүй. Тээд ошохо гэжэ лутевко өөртөө бэлдэнэн лэ байгаа бшуу!

Энээнхээ гадна, нэгэ эманхээ хоер хүнэй нимэ аяншалгада ошодон, таанад ямарар хандаха байнат? Жэжээлхэдэ, ЛВРЗ-гай спортклубаа С. Лощенко болон В. Шилатов хамгантала аяншалаа. Республикын эмхидхэндэ спорт хүгжөөлгэдэ ЛВРЗ-гай спортклуб айнабтар өхэ хубитаа оруулдаг бэшэ гү! Алл энэ ондоо хэрэг хамгаатай байжа болоо гү! Тиймэ тинтэрээ эдэ хоернай аяншалгаа машинануудтай бусаа. Эмхидхэ һонирхолтой байна. Лощенко һүүлэй хэдэн жэлэй туршада гурба дахин машина хэлгээ. Японикой тойроод аяншалга үйлдэхэрини түрүүлгын урмашуулгын аяншалжа мэтээр хараагдана байгаа гэжэ хэлэхээс маргаад байнаб. Зүгөөр турпутевконууд ондоо тээгүүр хубаагдашадаг байна.

ТИНГЭХЫН ОРОНДО...

Машина худалдажа абаа юм бээ, яаханайб гэжэ ханалтай бэшэ гү! Нэгэлхэн мүнганини хүрөөл хадаа болоо даа гэжэ ханахаар. КПСС-эй обкомой гаражай жолоошон Матвеев эбдэршэһэн машина худалдажа абаа. Харин бүлөөрөө ошоһон хоер тэрэнигээ нэгэ бага дээрэ машина абаа. Хэрбээ арга боломжын олодо һөөн, таанад худалдажа абаха бэшэ хэн гү! Хоорхоор бусангүйгөөр, абалал ханта даа. Тээшье аяншалжа 2,5 мянганһаа 3,5 мянган түгээрхэ болоно бшуу. Энэнай нилээд эхэн мүнган ха юм. Нэгэлхэн мүнганини өөдөгүлхэн: 500 түгээрхэ түлөөд, орондонь 50 түгээрхэ мэтэ мүнган хэлгэжэ абааш.

Эртэ урдын үзэхэлхэнэ хайхан ороной тоо хайхан байгааһа, элдэб зүйлнүүдыг сэдэхэлхэ ханан харахын орондо энэ өөдөгүлхэн мүнганээ хэлгэжэ, юу абалтайб гэжэ нимэ тинхээ ханы-һалаг абуулахаа, СССР-һээ харини гүрэнүүдээр аяншалдаг туристууд эхэл доромжолһон эрхэ байдалда табигданхай. Юундэб гэхэдэ, нэгэлхэн мүнганөөрөө үннэй хэрэгһээ гараһан, шорой дээрэ халгаһан машина гү, али оройдоол хоер кассетник худалдажа абаха аргатай байдаг. Үгы гэхэл, нэгэлхэн мүнганөөрөө хоер павар туфил абааш. Түлбэрхтэй туалегүүдэй байгаа һаань, юуһе абэнгүйгөөр ержэ болохот.

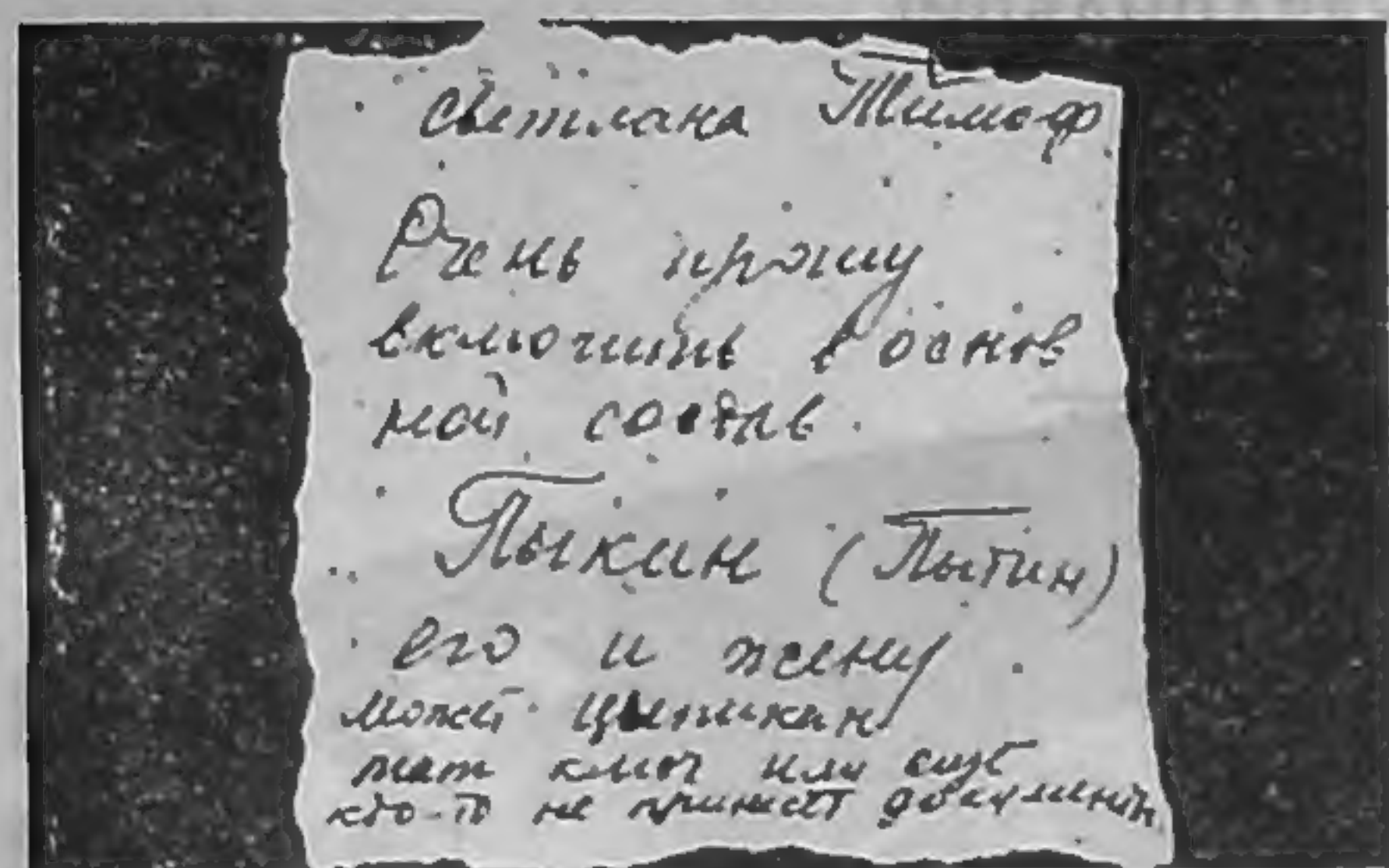
Иймэ тулюур туйган эрхэ байдалда мүнгангүй байгаад, үхибүүндэ оройдоол нэгэ багахан пакет хатуу конфетэ худалдажа абааш.

— Япон орон тон өхээр хайшаагдаа, гэжэ ТСК-гай цехай начальник Т. А. Рубцов хэлэбэ. — Зүгөөр бүлгэй гэшүүд хоорондоо эбтэй зетэй, бээ бээдэ зулгы зохидоор хандана гэжэ хэлэхын аргагүй.

Жээрэбээр талонууд татааха гэжэ һураг суугай тараһанай һүүлээр элдэб хүлгөөн үймөөн эхилшоо хэн. Түрүүлээр нигэжэ хэлэбэ гэхшэ: валютатай, гэр бүлөөрөө абаһан хүнүүд булюу эрхэтэй байха. Бүлгэй гэшүүд тон өхээр дурва гутаба. Хаана, хээзэ нигэжэ бэшээтэй байсаб! һүүлэй һүүлдэ дуратай хүнүүд бултадаа жээрэб татаха гэжэ тогтообо. Жээрэб татаха дуратайшууа нилээд олон болошобо. Хэрэгһээ гаража, хуурашаһан «Тойота» машинныг Союзда баяртайгаар угтан абаха еһотой. Юундэб гэхэдэ, тэрэниг хараха янзада аһала зохида табан жэл соо ашагдана байгааһе хаа, америкэ һааггүйгөөр абаа. Союзда тэрэниг шэнэ «Волгы» сэгээр — 15 мянгар худалдажа боломоор. Зүгөөр бултадэнь машинны түрөөгүйн мэдээжэ. Оройдоол 9 хүн аба талантай байгаа.

Хэн, хайшан гээд бүлгэ оруулагдаһан байсаб гэжэ голхоргошодой тодорхойлжо эхилхэдэ, эгэл зохидагүй түүхэ заалһаа хэн. Харин таанад юу хүсэхэ байнаб! Японой эрхэнүүдээр «Рус» теплокот тамаран ошотол.

Е. СПУГИНОВА, манай корр.

«Тамархада болохо!» — гэжэ заираата үгтэжэ, томо лайнер Номгон далайн уһа эсхэн ургашаа шуумайшаба. Палуба дээрэ жергалтай пассажирнууд хэдэ баяртай, хүхүүтэй байханаа нюунгүйгөөр митэрэн зогсонод. Тээд тэдэнэр баярлангүй ахаб даа — Нагасак болон Кагосими, Осака болон Токио хүлээнэ ха юм. 45 хүнөөс бүридхэн бүлгэ туристууд Токиогой музей, Диснейленд, императорай ордон болон бусад шухаг гезарнуудтай танилсаха байба. Энээнхээ гадна, «Русь» гэжэ теплоходой палуба дээрэ «Тойота» маркын 9 автомобиль асарха эрхэ олгодоо. Эдэ машинануудһаа арсалдаан эхилээ.

УРДА ТЭЭНЬ...

Теплоходой тамархааа холо урда «Интуриста» гэжэ Буряадай отделенидэ холын орон руу ошохо туристуудай список бэлдэгдэнэн байгаа.

«Интуристын» даагшын уялга дүүргэжэ байһан Светлана Тимофеева Раданова группын хүтэлбэрлэгшэ Н. М. Кирдеевэй список асаржа үгэхэниг тэрэй өөртөө удаан бусагдаагүй. Ерээдүйн хүтэлбэрлэгшэ хоер долоон зоногой туршада списоктэй танилсаа. Гурбадахи долоон зоногой эхилхэдэ, Светлана Тимофеева дурва гутажа эхилэбэ, Богоин болзор соо хүнүүд документнуудыг бүридхэжэ үрдижэгүй гэжэ хэндэһе эли ха юм.

Партийн обкомой гүрэнэй-эрхэ туулын таһагыг даагша Н. М. Кирдеев одоошье үнөөхи списоктэ хөөргэн бусааба. Тэрэ списоктэ сооһоо түрүүлээр бэшэгдэнэн арбан фамили зурагдажа, шэнэ хүнүүд оруулагдаһан байгаа хэн. Список соо Респродторгын мадриуудай талаар директорэй туһалагша Риничко, Буряага-промпромкын директорэй орлогшо Загузин, юстиции министрэй орлогшо «Батова», «Буряагапромпстрой» нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо Шестаков болон бусад үндэр дээдэ тушаалтад оруулагдаһан байба.

Партийн обкомой таһагыг даагша списоктэ сооһоо юрын ажалтай хүнүүдыг (медсестра, официантка, диспетчер, проходчик, ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, инженер гэхэ мэтэ) өөрөө мэдээд гаргажархео. Гэхэ зууре, Н. Кирдеев Улаан-Удын горсоветэй депутат болонхой.

«Интуристын» хүдэлмэрилэгшэд списоктэй шэнээр бүридхэгдэхэдэ дурва гутажа, ушар шалтаанаһын мэдэхэ гэжэ оролдоо. Ингэжэ С. Раданова Николай Михайловичтай уулзаһан байна. Наһажаал хүнүүдыг нимэ холын аяншалгада элгээхэнь аяншалга-тай байна гэжэ Н. Кирдеев хэлэхэ оролдоо. Медсестра Куреева болон багша Тармеева 1925 ондо түрэлхэн байна. Үндэр наһатай пенсонернуудэй замдаа үбдэшөө һаань ахабди гэжэ тэрэ эхэтэ ханагааа зобохо юм. Харин Покровская үшөө залуу байна, аяншалгада ошожо үрдижэ гэжэ нэгтэргүйгөөр хэлээ.

Профсоюзай областной Советтэй түрүүлэгшэ Розановой хабаадалгатайгаар үнэргэнэн суглаан дээрэ «Интуристын» хүдэлмэрилэгшэд список хубилгангүйгөөр үлөөхэ эрилтэ таблаа. Ингэжэ энэ суглаан дээрэ бүхы хуушан кандидатанууд список соо үлөөгдэнэн байна. Генсая Куреева энэ нэрлэгдэнгүй үлэшоо. Тэрэнэй орондо Назаренко бэшэгдэбэ.

Одоошье теплокот аян замда мордобо... Япон ороной эрхэнүүд эхээс харагдажа эхилнэ ааб гэжэ туристууд шэртэн харааа. Палуба дээрэ Буряадай 45 туристууд зогсоно... Тэдэнэй Аурбэдэхи хүн бүхэн үндэр дээдэ тушаал эзэлнэ. Байкалрыбпромой генеральнэ директорэй орлогшо, худалдаа наймаанай министрестын министрэй орлогшо, «Байкал» гостиницын директор, энэ ресторанай директорэй орлогшо... Цехэй начальник, Буряадай АССР-эй МВД-гэй ажалар залан зохируулгын хэрэгүүдэй талаар таһагай начальник, үзэй декам, летикуудай отряды командир, больницын отделение даагша гэхэ мэтэ тушаалтадэнь бии.

«Роскульторг»-ын директор болон худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Токиогой үйлснүүдээр абажа, орон нутагтай танил-

Хэнийн шэлэлтэйб?

ДЭЛГҮҮРТЭ АЛТЕРНАТИВА УГЫ

СЕРГЕЙ ГАВРИЛЮК территори-
альна 807-дох округоо РСФСР-
эй арадай депутата кандидат.
Тэр авиационно завод дээр ин-
женер-конструктораар хүдэлдэг.
Энэнийн гадна Сергей Улаан-
Удын авиационно үйлдвэрийн
нэгдэлэй хуугаадай клубай
правленин түрүүлгшээ, хууга-
аадай городской клубай правле-
нини гшүүн.

Корр.: Сергей, та «радикал»
байнат. Би танай программн
тэжисүүдэй танхисааб. Тэдэнай
депутатуудай регион хоорондын
бүлэгэй тэжисүүдэй тааралдана.
Энэнтэй дашарамдуулан, энэ бү-
лэгтэ та ямараар хандадагтай?

С. Г.: «Радикал» гэхин үгсэ мүн-
өө партийна-гүрэнэй аппаратай
хамта бүхы аюул тохололдуулаа
гэжэ эхэллээ. Ингэжэ алдуу гар-
гана гэжэ ханаха байнаб. Аппа-
радай эдэхин үүсхэлтэйгээр хүдэ-
лөөгүй, бодожо үзэхин реформо-
нуудыг абаргүй, тогтошоон бай-
далыг усалхажа, шэнэ хараа шу-
гамуудыг бэлүүлхэ гэжэ орол-
доогүй байһан дээрэлхэ общест-
водо ороо хүшэр байдал тохоло-
доо гэжэ ханагдана.

Энэнтэй эсэстэ шэнэ хараа шу-
гам бэлүүлэгдэнгүй. Радикализм
гээшье бүхы шийдэхээринуудыг
удаа дараалан эрнд шууд бэл-
үүлгэ, хуушарһан үзэл сурталыг
хургаануудһаа өрсөлгө, дэлхэйн
дүй дүршлэе хараада абалсалга
гэжэ би ойлгохо байнаб.

Регион хоорондын бүлэг тухай
хэлэхэ болоо хаа, энэнай нэрэ
хүндэтэй депутатуудай бүлэг бо-
лоно. Тэдэнай зохиоон хараа бо-
долнууд мүнөө бүгдэндэ хай-
шаагдана. Тэдэ габэл, олон парти-
би болгогш, президентын инст-
титут байгуулха тухай, тэрлэша-
да газар дамжуулан үгэхэ тухай,
гүрэнэй предпринимнуудыг ажал-
ша коллективүүдэй зөөри болго-
жо үгэхэ тухай болоно. Мүнөө
регион хоорондын бүлэг бүхы
хуулини проектуудыг зүбшэн
хэлсэлгэдэ эдэхэлтэйгээр хабар-
дана.

Корр.: Та дэлгүүрэй экономи-
ко гэшье юун гэжэ ойлгодог-
тай? Дэлгүүрэй экономика даал-
галан найдальныг хариулжа үр-

динэгүй. Энэндэ та ямараар хан-
дагтай? Угы гэбэл, айтх үндэһэ
баримта угы гэжэ тоолохо байна
гүй?

С. Г.: Хэрбээ тобшохоноор ха-
риуусаха болоо хаа, дэлгүүрэй
экономико гэшэ бээ даагаад эд
барааг үйлдвэрлэгшэ, эрилтэ-ду-
радхалы гэхин гуримай өһөөр эд
хэрэгшээтэдэй холбоо берисаа
тогтоолго гэжэ ойлгохо байнаб.
Иимэ байдал эрдэмэй үндэһөөр
тайлбарилгаданхай. Хүн түрэлтэн
гээшэ мэдээсэлнүүдэ суглуулжа
болбосоруулхын тула техникескэ
шухала хэрэгсэлнүүдээр гүйсэдөөр
хонгагдаагүй. Энэнтэй гадна гол
хэрэгшээ болодог хүнэй эрил-
тэнүүдэ хубилгаха бүридхэлэй
модель байгуулхын аргагүй. Тий-
хэдэ хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын
мүнөөнэй шатада дэлгүүртэ аль-
тернатива угы байна.

Мүнөө дэлгүүрэй экономикын
дугуу дунданууд тухай хэлэбди.
Та тэдэнийг тон зүбөөр тоолоог.

Гэхэ зуура, нэн түрүүн соци-
алист хүдэлөөнэй нүлөө доро дэл-
хэй дээрэ дэлгүүрэй гуримшуул-
хын, ажалшадые социальна талаар
хамгаалхын онол аргууд байгуу-
лагданхай. Үйлдвэрлэйн түлөөр
туйган байдалда ороһоноо, бүхы
юумэнэй хоморой шухаг бо-
лоһоноо уламжалан, манай оро-
ной дэлгүүрэй экономикадо оро-
хонь нилээд хүшэр болонхой.
Дэлхэйн хоордохи дайнай һүү-
лээр ФРГ болон Японим нийтэрхүү
байдалда ороо һэн.

Тийхэдэ эдэ ороһуудта дэл-
гүүрэй экономикадо оролхын онол
аргунууд олоһон байна. Тийһээ
тэнтэрэ регион хоорондын бүлэг-
гэй ударидагшадтай нэгэн Га-
врил Попов дэлгүүрэй экономика-
до орохо талаар научна үндэһээ
тэй дуралхалуудай пакет зохио-
гоо. Имангал бидэ социальна та-
лаар тохонжоһон байдал ханга-
ха, шэнэ хуулини актууд соци-
альна талаар хамгаалха тухай,
профсоюз тухай гэхэ мэтэ хуули-
нуудыг оруулан пакетүүдээр
баталан абтаха шухала.

Мүнөө хуулинуудай ямараар ба-
талан абтажа байхыень хараад,
та ханаагаа зобоно гэшэ хат.

Корр.: Танай тэжисүүд соо пред-

принтинууд дээрэ партийна ор-
ганизацинуудай ажал ябуулга хо-
рихо, армийн, аюулгүйе сахидар
органуудай ажал хубилгаха ту-
хай пункт бин. Эдэтай демок-
ратини жама өһөнүүдтай таарал-
дана гүй. Энэнтэй хамта бусад
партинуудай ажал ябуулга эрхил-
хэ тухай зүбшөөл абар хаа, дээр-
рэ бээ гүй?

С. Г.: Манай орон дотор олон
парти байгуулха эрилтэнүүд үн-
дэһэ беримтатой. Мүнөө олон
партийна гуримай булюу байһыг
ойлгуулха гэжэ оролдоһонхой
үлүү. Хэрбээ хүтэлбэрлэхэ пар-
тинин хэлхэн үгдөө хүрээ шэ-
дангүйгөөр нэрэ хүндэе гэхэн
байгаа хаань. Политическэ тохо-
нижонги эрхэ байдал хамгаалхын
тула хуугаада хэдэн беримта-
нуудһаа эгээл дутыень шэлэхэ ар-
гатай.

Гэхэ зуура, олон парти өөрын
муу талатай байха. Общество по-
литическэ талаар хубааран та-
харха, зарим хүнүүд бээ бээдэ
дурал гутажа болохо.

Илангаа демократическа зан-
шалууд, политическэ соёл иул-
турагүй обществын түрүүшын ша-
тада али олон дутагдалууд гар-
ража магад. Тиймэһээ зарим
предпринимнуудыг политическэ
тэмсэлдэ оруулхагүй, үйлдвэр-
лэйн харилсаануудай албанда по-
литическэ тэмсэлыг нэбтэрүүлхэ-
гүй гэжэ оролдохо гол шухала.
Эдэ бүгдэе беримталаагүй хаа,
ажалай журам муудажэ, эконо-
мико хандарха.

Хэрбээ арми болон аюулгүйе
сахидар органуудыг политическэ
тэмсэлдэ хабардуулбал, аюултай
байжа магад. Нэн түрүүн эдэ
политоргануудыг усалха тухай
хэлэнэб. Парти бүхэн ямаршье
сэгта хүтэлбэрлэхэ партиһаа оп-
позиционно парти боложо магад.

Гансал хуурижаһан газартаа бү-
хы партинуудай эхин отделени-
нуудыг эмхидхэхын түлөө орол-
дохоб. Ажал дээрэ, политикада
анхаралаа хандуулха бээ, харин
хүдэлхэ хэрэгтэй. Энэнай демо-
кратике гүйсэдөөр ойлголгодо
таарана.

Манай корр. С. БОЛОТОВ
асуудалуудыг хураа.

Гаврилюгай түлөөбди!

Мартын 4-дэ манай канди-
датууудай түлөө дуугаа
үгэһэн Железнодорожно бо-
лон Советскэ районуудай хуу-
гагшадта залуушуулай тазэтээр
дамжуулан баярыг хүргэнэ-
бди. Манай кандидатуудай
платформонуудыг хайшааһан
датнай баяртайбди.

Мартын 18-да РСФСР-эй
арадай депутата кандидат,
Улаан-Удын үйлдвэрлэйн ави-
ационно нэгдэлэй инженер-
конструктор Сергей Владими-
рович Гаврилюгай түлөө дуу-
гаа үгэхыетнай урлалнабди.

Нүхэр Гаврилюк политикдэ-
шье, экономикодошье эрид
хубилгалтануудыг эхэ гэжэ
эрмэлзэдэг, эдэхэлтэй бэрхэ
хүнүүдэй нэгэн юм. Манай об-
ществе түрүү эрэгдэ гарга-
ха, хүгжөөхэ гэхэн зорилго-
той хүнүүд «Хубилган шэнэ»

хэлгэ гэхин хуулини бодго
то оруулагданхай. Сергей Вла-
димирович депутатай ажал
хэрэгтэ айтхотар зарюукагта-
тайгаар хандаа гэжэ үнэн
хүрэлхөө эхилэбди. Юрын
хуугаадай тале беридэг, тэ-
дэнай ханаа зобоодог асуу-
далнуудыг шийдэхэ гэжэ
эрмэлзэдэг депутат болохо
гэжэ найдагты.

С. В. Гаврилюк хүдэлмэри-
шэн болон студенческэ залуу-
шуулай асуудалуудта гол
анхаралаа хандуулдаг. Байгал
далае эсбэр байлгахы, горо-
дой экологическэ асуудалуу-
дыг шийдэхэ гэжэ тэрэ үнэн
хүрэлхөө оролдоно.

Россин Федерациин засагай
дээдын органо нүхэр Гаври-
люгыг дэбжүүлхты!

Н. БУРЛАК,
С. НОВОСЕЛОВ,

Ажал хэрэгтэ хам орохо

123-дахы округоо Улаан-
Удын городской Советтэ өрө-
дай депутатад кандидатдаар
дэбжүүлэгдэн А. И. Имеев
ингэжэ тоолоно. Хуугалтын
урда тээхи урла байгаа өһо-
той гэжэ бу ханагыг. Энэнай
«Жилгражданстрой» трестын
7-дохы СМУ-гай начальни-
к А. И. Имеевэй хүдэлмэрини
өһо гурим заншал болоно.
Жэлэй саада тээ тус управле-
нини коллектив тэрэниг
өөрынгөө хүтэлбэрлэгшөөр
хуугаа һэн. Жэл гээшэнай
тиймэ эхэ болзор бээ ааб
дээ. Гэбшье жэл соо эхэ кол-
лективэй ударидагша эдэхин-
тэй ажал хэрэгтэрэ хүн зо-
ной этгэл найдабарида хүр-
хэ байһанаа гэршэлн харуу-
лаа. 1989 оной дүнгүүдээр ма-
най управлени түрүүшүүлэй
тоодо нэрлэгдэн байна. Ул-
равленини хоёр бригада трест
соо бутланһаан түрүүн арен-

дын гуримар хүдэлжэ жи-
лээ һэн. А. И. Имеевэй кол-
лективэй ударидажа эхилхэн
һээ хойшо социальна асуу-
далнууд найнаар шийдхэдэг
болоо. Хүүгэдэй саадуудта
СМУ-гай ажалшадтай үхилүүд
түргэн түбхилүүлэгдэнэ. Авто-
машинуудтай хүнүүд капиталы-
на гаражуудтай болоо. Байга-
лай эрьдэхин турбааза һээ-
бэн шэнэлэгдээ. Иимэ урла-
ша ханаатай байһанайн тү-
лөө А. И. Имеевыг арадай
депутата кандидатаар дэб-
жүүлээ бшуу. Хуугаадагтай
уулзаһанай удаа депутата
кандидат программадаа нэ-
мэлтэнүүдэ оруулаа. Мартын
18-да А. И. Имеевэй түлөө
дуугаа үгэхыетнай урлалнаб.

С. БУЖИНАЕВ,
кандидатай этгэмжэтэ
июур.

Саг маанадыг шэлээ

ХУНГАЛТЫН урдахы камла-
нини үедэ һонирхолтой, эрид
шууд өбөри зантай, гүрэнэй
өһөөр ухаагаа гүйлгэдэг, али-
шье талаараа адли тэгшэ хүг-
жэнги, бээ бээдэ огтошье ад-
ли бээ олон хүнүүдтэй танхил
саабди. ВСТИ-гэй мүнөөнэй
социализмын асуудалуудай
кафедрын доцент, филосо-
фин эрдэмэй кандидат Е. А.
Голубев тэдэнай тоодо орол-
соно, хуугуулини 90-дахы ок-
ругоо (Октябрьскэ район)
арадай депутатуудай Улаан-
Удын городской Советтэй өрө-
дай депутатад кандидатаар
тэрэ дэбжүүлэгдэн байна.

Дүй дүршэлтэй багша, шу-
налтай хизаар ороноо шэнжэ-
лэгшэ, үргэнөөр мэдэжэ бо-
лоһон лектор, бүхы юмэндэ
түбхэндэ социолог, олон жэл-
лэй стажтай журналист, ни-
ктын ажал ябуулаша хэдэ олон
ышаа бээдэ даажэ абанхай,
амжалтатайгаар эхэ үрдидэг
гээшэб.

Кандидатай этгэмжэтэ июур,
ВСТИ-гэй доцент Г. Хоринцев
арадай депутатад кандидатыг
түлөөлн ингэжэ хэлэбэ:
— Никтын эрдэмэй Буряадай
институтта социологини сек-
тор байгуулан сагһаа хойшо
(1963 оной март) миним өхө
нүхэр Е. А. Голубев энэ эрил-
тэ өхтэй эрдэм наукада үнэн
сэхээр алба хэнэ.

1975 ондо аспирантура дүүр-
гээд, кандидатадэ диссертаци
хамгаалжа, философийн эрдэ-
мэй кандидат, ВСТИ-гэй науч-

на коммунизмын кафедрин до-
цент болоо һэн. Эдэ жэлнүү-
дэй туршада хэдэ олон сту-
дентүүдтэ заагаа, зуугаад
статистикууд болон бусад мате-
риалуудыг толилуулаа. Тэрэ
жэл бүхэндэ элдэб конферен-
цинуудтэ, симпозиумуудта ха-
баадажа, элдхэлнүүдэ ха-
дэг. Институттай социологиче-
ска бүлэгэй бүридхэлдэ оруу-
лагдажа, Сибирин аредуудай
ухаан бодолой, соёл культу-
рын асуудалуудыг шэнжэлжэ
үргэлжлүүлхээр, республикын
ажалша коллективүүдэй эконо-
мическа болон социальна
хүгжэлтын түсбүүдэе зохиол-
годо хабардалсадаг. Кабан-
скийн районой, Сэлэнгын ЦИК-
гай, БМДК-гай, Тарбагатайн
районой «Искра» колхозой,
Гусиноозерск хотын болон Сэ-
лэнгын районой социальна хүг-
жэлтын түсбүүдэе зохиожо
байнхай. Энэнтэй хамта тэрэ
докторскэ диссертаци дээрэ
Е. А. Голубев нийтэн нилээд
хүдэлжэ үргэлжлөөр.

өхэ хүдэлмэри ябуулдаг. Тэрэ
институттай партиномой гшүүн,
КПСС-эй Буряадай обкомой
социологическэ бүлэгтэй гш-
шүүн, марксизм-ленинизмын
университеттэй лектор, REPUB-
ЛИКЫН «Знамя» бүлгэмтэй ма-
тодсөөдэй гшүүн, запаста
гараһан офицернуудтэй Октаб-

рская военкоматта туһаламжа
хүргэлхын комитеттэй гшүүн,
Совет Социалист Ассоциацийн
СО-гой БФ-гэй бюрогой гш-
шүүн болодог.

Евгений Александрович хүү-
гэдтэй — пионернуудтэй, ну-
рагшадтай, профтехникескэ
мэргэжлэй училищинуудай
хүмүүжмэлнүүдтэй уулзажа,
өхэ сагаа барадаг. Уулзаха
бүхэндөө асуухадашин, тэрэ
ингэжэ харюусаха: «3-дахы ин-
тернат — хуугуулини нурагшад-
тай уулзалгада ошохоео гү,
али республикын эдиршүүлэй
библиотекадэ болохо түхэрэ-
эн дэбжада» хабардалсаха
яаража ябанаби. Тэрэ шөфтээ
абанан үхилүүдтэй уулзахаа
ходооол яаража ябадаг.

Тэрэ энэрхы хайхан сэдхэл-
тэй, шунал аблаастай байгаа-
шье хаа, коммунистын, хүтэл-
бэрлэгшын уялга тухай, хү-
дэлмэришэнэй нэрэ хүндэ ту-
хай мөртанан, албан хойрог
ябадалтай хүнүүдтэ шэрүүлэ-
нээр, эрилтэ өхтэйгээр ханда-
жа шададаг гэжэ тэрэнэй нү-
хэд тон зүбөөр хэлээ һэн. Би-
дэ хүршэ оршон ажаһуудаг-
бди. Төрөшкөсөгай үйлсөөр
20-дохы А гэр хэдэн жэлэй
туршада аварийна байдалда
ороһон байна. Нютагай заса-
гаархид заһабарилга хээбди
гэжэ найдуулаа, бээ юушье

хэдэггүй һэн. Иимэ байдал
олон жэлэй туршада үргэлжэ-
лөө. Ядахада Евгений Алек-
сандрович (тэндэ ажаһуудаг
хүнүүд тэрэниг адалагшаар
хуугаа) горгүйсэдкомдо, пар-
тин обкомдо, барилгын эм-
хинүүдтэ туһаламжа эржэ оло
дахин хандаа. Һүүлэй Һүүлдэ
гэр заһабарилжа үгөө һэн.

Е. А. Голубев ингэжэ хэлэ-
дэг болонхой: «Он жэлнүүдэй
үнгэрхэ тудам бээхэнь, үгэ
хэлэхэнь хүшэр болоно байн-
хай. Өөрынгөө арга боломжо-
нуудта шүүмжэлхы өһөөр, хү-
нүүдтэ галтайгаар хандадаг
болонхойб. Тийбэ ялашье шэ-
лэһэн хэрэгтээ үнэн сэхээр ал-
ба гэжэ оролдодогби. Тэрэ за-
луу үетэниг эсэгнээрэнь,
үбгэ эсэгнээрэнь ажалай,
дайшалхы болон революцион-
но өһо заншалууд дээрэ хү-
мүүжүүлэ, түрэл нютагаа
дурлажа хуугаа гэжэ бүхы
хүсөөрөө оролдодог. Саг ма-
надыг шэлээ, урлажа алба үе-
тэниг хүмүүжүүлхэ, удари-
дан хүтэлхэ үүргыг манай гарта
даалгаа. Хүнэй найдалыг ха-
риуулаха туюу туйган байдал-
һаа гаргахадань орондоо ту-
һалха, хүл дээрээ гаража, сол
жаргалтайгаар, бам дэлгэ-
рээр, амгалан тэниунээр ажа-
һуудаг болохо гэшэ хүн бүхэ-
нэйнай нэрэ хүндын хэрэг
болоно бшуу.»

ТААНАДАЙ АНХАРАЛДА

РСФСР-эй, Буряадай АССР-
эй, нютагай Советүүдэй өрө-
дай депутатад кандидатуудыг
дэбжүүлхэ талаар Хуули дүри-
мүүдэй зарим ушарнуудта эб-
дэгдэдэг байһаниг городойм-
най олохон хуугаада тэмдэг-
лэнэ. Ингэжэ эдэ гомдоннуу-
дыг хаража үзэхэ талаар түс-
хай комисси хуугаадаг го-
родской клубта байгуулагдаба.

Арадай депутатад кандида-
даар дэбжүүлэгдэгшэд тэдэнай
этгэмжэтэ июурнууд, ажалай
коллективүүдэй түлөөлэгшэд,
участогүүдэй, округуудай ко-
миссиинуудай гшүүд, хэрбээ
хуугуулини хуули дүрим эбдэ-
хэ ушарнуудтай дайралдаа гэ-
шэ хаа, тэрээн тухай комисси-
да дуулгаты.

Адрес: 670000, Улаан-Удэ,
Смолиной үйлсэ, 16, Зүүн Си-
бирини технологическа инсти-
тут, СССР-эй арадай депутат
С. Г. Шапкаева.

Хуугаадагтай клубай
правлени.

Улаан-Удэ хото.

Энээнхээ гадна, Марат Галданович партинийн болон совет хүдэлмэрийн талаар дүй дүршлэлтэй болонхон [КПСС-эй райкомой секретарь, Захаамнай районно Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ байгаа].

Марат Галданович РСФСР-эй арадай депутат болоод байгаа наа, РСФСР-эй Верховно Совет-тэ эдэхи үүсхэлтэйгээр хүдэлхэ хүсэлтэй. Хуулинуудыг баталан абаха, зүбшэн хэлсэхэ үедэ өөрын ханамжа нарин нягтаар гадорхойлоо.

«Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэ байхан тула республикада политическэ болон экономика талар бээ даахан байдал олгохын түлөө тэмсэхэ хүсэлтэйб.

Хуулинууд олон аад, тэдэ бултаа хүнүүдэй эрилтэнүүдтэ харюусана гэжэ хэлэхын аргагүй, бээ бээхээ тайланги байдаг. Юундэ гэзэхэб? Юундэб гэзэхэ, тэдэ научна экспертизгүйгөөр, арадай зүбшэнгүйгөөр баталан абадаг байна: РСФСР-эй Верховно Совет Хуулинуудай промтыне зохиохын тула анхаралтайгээр хүдэлхэ ээргэтэй.

Удахгүй энэ автономно, нутагтай өөрын захиргаан болон нутагтай ажахын, үмсын эд зөөри тухай, аренднэ болон аренднэ зарилсаанууд тухай, газар, налог түлэхэ тухай, РСФСР-эй бюджет тухай, РСФСР-эй экономика болон социальна хүгжэлтын түсэб тухай Хуулинууд абаха, Зүүн зүгтэй регионуудай, Буряадай эрилтэнүүдэй хойшонь түрүүлэхгүйн тула бүхы хүсөөрөө оролдохо ээргэтэй.

Республикын политическэ талар бээ даахан байдал юун гэзэхэб гэхэдэ, Буряада союзна республикын эрхэнүүдэй олгохо гэжэ би ойлгодогби. Хэдэн арбаад жэлэй урда тээ республикада олгодохон автономно шэнэ удахтай болохо ээргэтэй.

Нэн түрүүн адли тэгшэ эрхэ-

Марат Галданович Намсараев Буряадай АССР-эй финансын министр. Тэрэ Эдэн территорияльна 90-дахы округоо РСФСР-эй арадай депутатад кандидатуудай дундааа хунгалтын урдахы кампанийн хоёрдох шата гараха болобо.

М. Г. Намсараев 45 наһатай. Шулуушанаар, хүдэлмэришээр, слесарээр ажилайнгаа намтар эхилээ нэн, ВСТИ (1971 ондо) дүүргэнэйнгээ нүүлээр республикын мүнхэн хангай органуудта хүдэлээ. 1987 оной май наһааа мүнхэн хангай министерствэдэ хүдэлнэ. Тэрэ жэлдэ республика мүнхэнэй талаар нилээд хүшэр байдалда ороһон, доройтоһон байха, Түсхэйлбал, бюджетэй олзо доходоуд дүүргэгдэггүй, 1988 ондо үрэ дүнгүүд нэгэ бага хайжараа, Харин үнгэрэгшэ жэлдэ олзо доходо талар бүхы түсэб дүүргэгдээ.

Бээ даахан байдалай түлөөб!

үүдтэй гэхэ тү, али автономно республикануудай хоорондо союзна хэлсээн баталагдаха ээргэтэй.

Экономика бээ даахан байдал тухай хэлэхэ болоо наа, нэн түрүүн эд зөөрин объектүүдэй өөрынхөө мэдэлдэ абаха эрхэ олгохо гэжэ би ойлгодогби. Энэ юуб гэхэдэ, нөөснүүд дэбисхэрэй экономика болон социальна хүгжэлтын түсэбүүд, бюджетдэ бүридүүлгэ болоно. 1990 онһоо манай республика региональна ажахын тоосооной жада өһонуудта орохонь: тинхэдэ өөрын захиргаанда, өһөдэ дүнгөө олоһон мүнхөөр өһөдэ хангалтын гуримда орохонь гэшээ. Хэды шэнээн мүнхэтэй байнабибди тэрэнэйнгээ ээргээр бүхы юумсээ хүгжөөхэ болонобди.

Байгал нуурай зонодо оршоһон Буряад орон экологическэ программада нэмэлтэ гаргашууны бээдээ дааж абаха. Энээнхээ уламжалан, Байгал тухай Хуули хаража үзэхэ тухай дуредхал Верховно Советтэ оруулнаб.

Хүдөө ажахын талаар ажал ябуулгын зэмшлэлтэ зүйлүүдэй нэргэхэ шухала гэжэ хаража үзэхэб. Тэдэ габал, оро үсхэбэрлэг, харлаг, адуун хүрэг үсхэбэрлэг болоно. Сабшалангай болон бэлшээрин газарнуудай үржэл, хүдөө ажахын малнуудай үүлээр хайжаруулга.

Хүдөө ажахыда экономика реформо хурдан түргэнөөр бэлүүлхын тула эд зөөри тухай Хуули түргэнөөр баталан абаха шухала гэжэ тоолоноб. Тинхэдэ үмсын зөөри оруулалсан, зөөрин элдэб зүйлүүдтэ адли эрхэнүүдэй олгохоор хараалха. Арендаторнуудта гансал үржэлгүй муу газар үгөөд байхагүй, харин олзо оруулдаггүй совхозууд болон колхозуудай газар үгэлсэхэ, фермерскэ ажал ябуулга эрхилхэ хүсэлтэй эрхэтэдэ олгоһон кредитууд болон хүнгэлтэнүүдэй дээшлүүлхэ, Фер-

мерскэ болон хамтын ажахынуудай продукция худалдан абаха, гүрэнэй худалдаа наймаанай туһаламжаар худалдаха газарта энэ продукция асарха талар эрхэнүүдэй байгуулха арга олгохо.

Промышленность хүгжөөлгэдэ хабаатай Хуулин талар дуредхалнуудтайб. Эндэ эсэхэй продукция гаргадаг халбаринуудай хубине дээшлүүлхэ. Энэ ой модоной, арһанай, горно-рудна болон бусад халбаринуудта хабаатай.

Социальна хангалтын талаар республикын дундуур хэмжээндэ хүртээр (РСФСР-тэ) Байгалай зонин хүн зонине социальна талар хангалтын хэмжээ тэгшэхын тула, үнэ сэнгэй талар би байхан үнэ сэнгүүдэй системын эрхэ байдалда регионуудай хоорондо тэдэниие буруугаар хубаарилһантай дашарамдуулан, олзо дохондэ тэхэрүүлхэ дотаци Хуулинууд соо оруулжа хаража үзэхэ ээргэтэй.

Промышленность ехээр хүгжөөнгүйгөөр, Байгалай регионине туризм, эмшэлэлгын, амаралтын зоно болгохо тухай бодожо үзэхэ ээргэтэй.

Автономно республикын, тэндэ ажаһуудаг хүн зоной нэрэ хундые үргэһэн Хуули абаха тухай оролдохоб. Мүн бүхы хэмжээндэ Советүүдэй нэрэ хундэ үргэжэ, бүхы засаг гартань үгэхэ ээргэтэй.

Округто депутатай хүдэлмэринимэрхүүгээр ябуулха хүсэлтэйб: республикын, хунгалшадай гол шухала эрилтэнүүдэй, ханамжанууды, Россия засагай дээдын органдо элэрхэйлэн харуулха болоноб.

Район, тосхон бүхэн өөрын онсо түхэл шэнжтэй. Тинхэхэ тэдэнэй асуудалнууды шиндхэхэ үедөө тусгаар хандаха шухала, Сагаа гамнаггүйгөөр арадай депутат энэ хэрэгтэ бүхы анхарааа хандуулха ээргэтэй гэжэ би ханаха байнаб.

Үгэнь бата

Манай ажабайдалые хубилган шэнэхэлгын ажал хэрэгүүдтэ бүхы хүн зон хабаадласана. Мүнөө засагай нутагай органуудта хунгалтын урдахы кампани түлэг дундаа абажа байна. Политическэ ажабайдалда физкультурышые хүдэлмэрилэгшэд хабаадласадаг болобо. Мүнөөл спортын хэдэн хүдэлмэрилэгшэдтэ арад найдал үзүүлжэ, Буряадай АССР-эй арадай депутатуудта кандидатуудаар дэбжүүлбэ, Мүнөөдэр тэрэнэй нэгэн тухай хоёржэ үгэхэ хүсэлтэйб.

Буряадай Доржон Банзаровай нэрэмжэтэ Хүндэлэлэй Тэмдэг орденот багшанарай институтай гурбан факультетэй хамтын суглаан боложо, физкультурын факультетэй декан Степан Владимирович Калмыков хунгуулин Ранжуровай 55-дахы участогһаа Буряадай АССР-эй арадай депутатад кандидатура дэбжүүлээ. Өөртөө болон хүнүүдтэ эрилтэ эхэтэйгээр хандадаг, бата үгэтэй, эдэхи үүсхэлтэй, нүүлгэн ухаатай багша институтта хүндэтэй болонхой, Физическэ культурын факультет эрхмүүдэй нэгэн, эндэ деканай шадамар бэрхээр хүтэлбэрлэдэг багшанарай габьяа ехэ байха.

Нүүлэй жэлнүүдтэ факультет өөрынхөө арга боломжонууды нилээд үргэхдөө. Мүнөө хургуулинуудта физкультура эвадаг багшанарһаа гадна, спортын элдэб зүйлнүүдээр хүүгэдэй спортивна хургуулинуудай ерээдүүн тренерүүд эрхм бэлдхэл гарана, манай эрхэ байдалда шухал мэргэжлэгшэ, хуурижаһан газарта олонитын физкультурна хүдэлмэри эмхидхэгшэ, сэрэгэй эхин бэлдхэлэй хүтэлбэрлэгшэ бэлдэнэ. Институтта эгзэн түрүүлэн компьютернэ класс худалдажа абаад тодоо. Мүнөө спортивно-педагогическэ дисциплинэнүүдээр программа хуралсал эмхидхэхээр бэлдэнэ. Факультеттэ ажахын тоосооной зарим зүйлнүүд хэрэглэгдэдэг.

Стипенди болон пенсидэ 20—50 процент хэмжээндэ районно коэффициент түлэхэ гэшээ гол шухала гэжэ Калмыков тоолоно. Арбан жэлэй урда тээ Степан Владимирович институтые тойроод байхан гэрнүүдхээ бүлэг байгуулжа, хүдэлмэриһөө сүлөөтэй сатгаа барилдаанай секци эмхидхэ хэн, Хүүгэд гансал барилдаанай онол органуудта хурадаг бэшэ, харин кино, театруудта ошодог хэн. Мүн тэдэ элдэб аяншалгануудта ябаһанаа хээдэзшье мартахагүй байха. Ехэ болоһон

хүбүүд хурган хүмүүжүүлэгшэдэ ержэ, ханал бодолнуудтаа хубаалдаг, ажабайдалай өрөө асуудалнуудаар зүбшэл заабари абадаг.

Хүүгэдэй, залуушуулай болон ехэ хүнүүдэй сүлөөтэй сагаа эмхидхэлгын асуудалнуудта гүрэнэй өһөөр хандаха сэг түлэжэ өрээ гэжэ Степан Владимирович тоолоно. Тинхэхын тула физическэ культура болон спортын хэрэгсэлнүүдэ үргэнөөр хэрэглээ шухала. Энэ талаар 1990 ондо Буряадай АССР-эй бюджет зүбөөр хубаарилдаг гэжэ тоолоһон аргагүй, Физическэ культура болон спортто 410 мянган түхэриг, харин элүүр энхые хамгаалгада 101 миллион түхэриг һомолодоо.

Факультетэй декан багшанарай болон студентнуудай ажабайдал, ажаһуудал хайжаруулгай тула нилээд ехээр хүдэлхэ баатай болодог. Тэрэнэй хунгалтын урдахы программа соо ингэжэ бэлдхэгшэ байна гэбэл институтай хүдэлмэрилэгшэд болон бүлэ болоһон студентнуудтэ гэр байранууды бариха, сүлөөтэй сагаа эмхидхэлгэ хариуулан хайжаруулха, элүүржүүлгын физкультурна профилактори байгуулха.

Би Степан Владимировиче 25 жэл соо мэдэхэб. Нэгэ үедэ институтта хураабди. Ондо ондоо факультетүүдтэ хурадаг байһыншье наа, хорилконуудта үдэр бүхэндэ үлээдэг хэмдн. Тэрэ ажалша бүхэриг, эсэхэ сүсэхы мэдэнгүйгөөр хүдэлдэг, номоо хайнаар үздэгт үсэд нэгэрүү байһан юм. Вуз дүүргэнэйнгээ нүүлээр дүрбэн жэлэй үнгэрөөд байхада, 1974 ондо кандидатай диссертаци амжалтатайгаар хамгаалаад, түрэл спортфигура бусаа хэн. Багшалахаа гадна тэрэ барилдаашадые эдэбхитэйгээр хоржо эхилээ бэлэй, хорилконуудай методикын талар тэрэнэй эрдэм мэдээ манай түрүү атлетүүдтэ нилээд туһалһан байха. Гимнастикын болон спортивна дисциплинэнүүдэй кафедрин нитын ажал хэрэгүүдэй нарин нягтаар дүүргэдэг хэн. Нэгэ хэдэн сагай үнгэрһэн хойно залуу мэргэжлэти кафедрин дагшаар томилобо. Хоёр жэлэй урда тээ факультетэй профессорско-преподавательскэ коллектив студентнуудтай хамта тэрэнине өөрынхөө деканаар хунгаа. Ажалша бүхэриг, эдэхи үүсхэлтэй Степан Владимирович хүнүүдтэ туһалжа гэжэ оролдодог. Хэрбээ тэрэнэй түлөө дуугаа үгөө наа, энүүрхэгүйт гэжэ би ханаха байнаб.

В. СЫДЕЕВ.

Н. Левицкая: «БЭЭ БЭЭДЭЭ ЭНЭРХЫГЭЭР ХАНДАЖА ЫУРАЯЛ!»

хунгалтанууд дүгэлжэ байна. Бидэ үдэр бүхэндэ социальна удха шанартай шэнэ һонинуудтай ушардаг болонхойбди. Ингэжэ элдэб үйлэ хэрэгүүдэй болоходо, балай өхээр гайхалһаа болонхойбди. Дэбжүүлэгдэһэн кандидатуудай түлөө дуугаа үгөөд лэ ондоо юумэ мэдэхэ гэжэ оролдодоггүй сэг үнгэрэн ошоо. Мүнөө хүн бүхэн амар хүнэй түлөө дуугаа үгэхэ байһанаа тон хайнаар мэдэхэ гэжэ оролдоно. Манай республикада түрүүшынхөө инвалидуудай общественноо кандидатууд дэбжүүлэгдэбэ. Энээнине хайшаанабди.

«Манай обществендо социальна талааа балай хайнаар хамгаалдаггүй хүнүүд олон. Эдэхины инвалидууд, пенсионернууд, олон үхиүүдтэй бүлгүүд болон залуу бүлгүүд болоно...»

Үлбэр бээтэй, үндэр наһатай болохо гэшээ манай обществендо хэды удхартайб! Обществын зүгһөө, хүн зоной зүгһөө, танил талааа туһаламжа, дэмжэлэггүйгөөр үлэшээ ушарнууд али олон дайралдаг, бээ бээдэ анхаралтайгаар, энэрхы хайхан сэдэлтэнгээр хандажа шадаһагүйбди. Ингэжэ түрэлхидэйнгээ наһатай болохо, үхиүү-

дын орхихорхино, үгы габал, наһажөөл хүнүүдэй байшануудта тушаажархина. Энээнхээ гадна залуу түрэлхид нарай няха үхиүүдтэ хүүгэдэй байшануудта аажалхы хайрлангүйгөөр үгэжархина. Жэл ошохо тудам СССР-тэ ажаһуудаг инвалидууд бүри муу байдалтай болоно гэжэ хэлбэл энүүрхэгүйбди. Ингэжэ хэдэн миллион хүнүүд муу байдалда ажаһууна.

[Н. Н. Левицкаягай хунгалшадай урда хэлһэн үгэнүүд].

...Дундуур наһанай урхи шарайтай энэ хамган норгондаа операци хүүлхэнэйнгээ нүүлээр таяггүйгөөр ябажа шадаха болоо хэн. Надежда Николаевна Левицкая 1 группын инвалид, 87-дохи округоо Улаан-Удын горсоветтэй депутатад кандидат юм.

Надежда Николаевна эрта үлөөгүүр (40 градус хүйтэндэшье хамсагүй) мотоколяскаа гаргажа, кандидатай хэрэгүүдээр урагша хойшоо гүйлгэхэ эхилдэг.

Тэрэнэй программа соо гол шухала дүрбэн блок би: — Хүн зонине социальна талааа хамгаалга.

— Конституцар хараалагдаһан эрхэнүүдэ бэлүүлгэ. Эр-

хим хайнаар ажаһууа бүхы эрхэ байдал олгохо.

Эрэмдэг бээтэй үхиүүд (социальна болон медицинскэ реабилитаци).

— Болбосон түхэлтэй болтолго (87-дохи округоо дэбжүүлэгдэһэн хунгалшадэй шиндхэхэ асуудал).

Н. Левицкая: «Эрэмдэг бээтэй хүнүүд хаанааа, яагаад би болоноб? Тэдэнэр нара дээрэһээ, ондоо юртэмсһөө эльгэгдэһэнэ, унаһана бэшэ хаям. 1979 он хүртээр бишье элүүр бээтэй ябаб. Иимэ тоо баримтанууд би: Афганистанһаа СССР-тэ 10 мянган эрэмдэг бээтэй залуу хүнүүд бусаа. Нүүлэй 1,5 жэлэй туршада 140 мянган хүнүүд угослоно гэмтэ ябуулгануудһаа боложо эрэмдэг бээтэйнууд болоо. Гансал үнгэрэгшэ жэлэй туршада СССР-тэ харгыда усалһан ушарһаа 346 мянган хүнүүд инвалидууд болоо. Армения, Чернобыль! Эндэ хэды хүнүүдэй эрэмдэг бээтэй болоһонине тоолохыншье бэрлэтэй. Наяхан түрэн нарай няха үхиүүдэй 8—10 процент эрэмдэг бээтэй байһана. Экологи байдал, радиаци гэхэ мэтэ мүн лэ хэды аюултайб!

Надежда Николаевна өөрөө бээ даадаг нэгэ социологи-

ческа шэнжэлэл хэхэ гэжэ шиндхэб. Томо предприимчуудһаа жэл бүхэндэ инвалидностар пенсидэ гарадаг хүнүүдэй хуби зааан амар бэ! Коллектив тэдэндэ анхардаггүй, туһалдаггүй! Социологическэ шэнжэлгын түрүүшын дүнгүүд урмашуулбагүй. Юуб гэхэдэ, нэгшье предприятида нимэ хүнүүд бүридхэлдэ абаггүй байшоо. Коллективүүд инвалидностар пенсидэ гаранан хүнүүд тухайгаа огтолон мартамжардаг байна. Профкомшье туһалха гэжэ оролдоногүй... Ажал хэдэг байхадаа, анхарагдаад лэ дүүрэнзэбди...»

Гэхэ зуура, тоо баримтанууд нимэ: прибор бүтээлгын заводто үлэрэгшэ жэлдэ (оройдоол арба нарын туршада) 34 хүн инвалидностар пенсидэ гараа.

«Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха, ухаан бодолынь зүбөөр бүридүүлхэ, гэмтэ ябадал гаргалһаа нэргэлэн зайсуулха гэшээ юунһээшье шухала».

[Н. Н. Левицкаягай программаһаа].

Н. Н. Левицкая: Гол түлэб хуулин наһа гүйсөөгүйшүүл гэмтэ ябадал гаргахыа хана-

даг. Би өөрөө хубүүтэйб. Тинхэхэ тэрэнэйнгээ түлөө эхэтэ ханаагаа зободогби. Үнгэрэгшэ зун хубүүгээ арайхан гэжэ ажалтай болгоо хэм. Горлод соогур минн лэ урагша хойшоо зайгуулан ябадаг хуулин наһа гүйсөөгүйшүүл угаа олон болонхой. Хэрбээ депутат болоо наа, тэдэниие ажалда түбхинуулхэ, хүдэлмэришэнэй мэргэжлэй танилсуулха гэжэ оролдохо хэм.

Надежда Николаевнагай программа угаа һонирхолтой. Үлбэр бээтэй хүнүүдтэ туһалха, тэдэниие ажал хүдэлмэридэ хабаадүүлха гэһэн зорилго кандидат урдаа табина.

Бүхы асуудалнууды тэрэ дары шиндхэхэрхэ гэжэ найдахаар бэшэ ааб даа. Гэхэбшье манай обществендо политическэ, үзэл сурталы, зан ябадалы, экологическэ гэхэ мэтэ байдал эрдэ хубилгажа, шэнэ замаар дөбшөө сэг хүрэхэ өрээ. Энээнине кандидат тон хайнаар ойлгоно. Наян хайхан зорилконууды урдаа табина эдэбхитэй бэрэ кандидат эхэнэры дэмжэл гэжэ урлалха байһанаб.

Э. БУДАЕВА, манай штатидэшэ порр-инвалдуудай республиканска общественн түрүүлэгшын орлогшо.

Нунгалта

РСФСР-ЭЙ АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДА ТУЛЭГ
КАНДИДАДУУДАЙ

ХАНДАЛГА

Хүндэт нунгалтад Бидэ, Прибайкалийн национально-территориальна 90-ахи округоо дэбжүүлэгдэн РСФСР-эй арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

Корр.: Залуушуулай шэнэ политикын шула байһан тухай танай программа соо хэлэгдэнэ. Энэнь юун гэжэ ойлготойб!

С. Б.: Залуушуулые социальна талаар хангалын дэмжэлнүүдэе шангадхын, «Залуушуулай гэр байра», «Залуу бул» гэхэн программа бэлүүлнэ жажуугаар хүбүүд, босогод гүрэнэй ажал эрхүүдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа арга боломжо олгохо хэрэгтэй. Арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

Корр.: Залуушуулай шэнэ политикын шула байһан тухай танай программа соо хэлэгдэнэ. Энэнь юун гэжэ ойлготойб!

С. Б.: Залуушуулые социальна талаар хангалын дэмжэлнүүдэе шангадхын, «Залуушуулай гэр байра», «Залуу бул» гэхэн программа бэлүүлнэ жажуугаар хүбүүд, босогод гүрэнэй ажал эрхүүдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа арга боломжо олгохо хэрэгтэй. Арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

Корр.: Залуушуулай шэнэ политикын шула байһан тухай танай программа соо хэлэгдэнэ. Энэнь юун гэжэ ойлготойб!

С. Б.: Залуушуулые социальна талаар хангалын дэмжэлнүүдэе шангадхын, «Залуушуулай гэр байра», «Залуу бул» гэхэн программа бэлүүлнэ жажуугаар хүбүүд, босогод гүрэнэй ажал эрхүүдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа арга боломжо олгохо хэрэгтэй. Арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

Корр.: Залуушуулай шэнэ политикын шула байһан тухай танай программа соо хэлэгдэнэ. Энэнь юун гэжэ ойлготойб!

С. Б.: Залуушуулые социальна талаар хангалын дэмжэлнүүдэе шангадхын, «Залуушуулай гэр байра», «Залуу бул» гэхэн программа бэлүүлнэ жажуугаар хүбүүд, босогод гүрэнэй ажал эрхүүдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа арга боломжо олгохо хэрэгтэй. Арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

Корр.: Залуушуулай шэнэ политикын шула байһан тухай танай программа соо хэлэгдэнэ. Энэнь юун гэжэ ойлготойб!

С. Б.: Залуушуулые социальна талаар хангалын дэмжэлнүүдэе шангадхын, «Залуушуулай гэр байра», «Залуу бул» гэхэн программа бэлүүлнэ жажуугаар хүбүүд, босогод гүрэнэй ажал эрхүүдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа арга боломжо олгохо хэрэгтэй. Арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

Корр.: Залуушуулай шэнэ политикын шула байһан тухай танай программа соо хэлэгдэнэ. Энэнь юун гэжэ ойлготойб!

С. Б.: Залуушуулые социальна талаар хангалын дэмжэлнүүдэе шангадхын, «Залуушуулай гэр байра», «Залуу бул» гэхэн программа бэлүүлнэ жажуугаар хүбүүд, босогод гүрэнэй ажал эрхүүдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа арга боломжо олгохо хэрэгтэй. Арадай депутадудта кандидат С. П. Будежаповтай манай шатаанбшэ корреспондент хөөргэдэбэ.

С. П. Будежапов урдаа сар соо комсомолой хүдэлмэри эмхидхэн абуулаа. Тэрэ секретарлар, Сэлэнгын райком-ой нэгдэх секретарлар хүдэлэе, 1979—1982 онуудта ВЛКСМ-эй Буряадай обком-ой нэгдэх секретарлар нунгалта хүдэлэе нэн.

Корр.: Сергей, эхин организацион секретарлар эхнээд, обком-ой нэгдэх секретарлар хүртээрэе комсомолой хүдэлмэрин бүхы шатанууде дабажа гарахан байнат. Комсомол танда амар туна хүргэбэ!

С. Б.: Комсомол намда нилээд туна хүргэнэ байна. Би инитын ажал хүдэлмэри эрхилээ түрүүшын дадал шадабарин эндээл абааб, ажабайдалтай, элдэб нөхөн, мэргэжлэтэй хүнүүдэй шиндхэгдэггүй асуудалнуудтай танилсааб. Ухаан бодолоо үргэдхэб, холын хөрөөтэйгөөр бодожо хүрааб, хүнүүдэе шагнажа, өөрингөө улаа гүйлгэжэ, хангажа бодожо байһан юумээ хэлэдэг боложо хүрааб. Схуянь хэлэжэ, мүнөөнэй партиан хүдэлмэрилэгшэд имхэрхүү түлэ шажжгүйгөөр хүдэлхэдэнь хүшэр байха.

анч Саганов дэбжүүлэгдэнэ гэжэ дуулахадаа, хэды өхтэр баярлаа нэнб. Юундэ баярлааб гэжэ гүл би В. Б. Сагановтай танил тала бэшэб. Гэбшэ тэрэнь һайн мэдэхэб гэжэ һананаб. Фермые даагшааа ажалангша намтар эхилһэн Владимир Бизьявич Буряадай АССР-эй Министруудай Советэй Түрүүлэгшэ бөлөтөрөө үргэе. Ажал эрэгшэе ургашан абуулые эрмэлзэдэг, эрхм һайн түрүү шажжнуудыа бээдэ хүмүүжүүлжэ шадаһан, үргэн өхэ эрдэм мэдэхтэй, бэлгтэй бэрхэ энэ хүн республиканыа түдөө ажалые түрүү эргэдэ гаргажа шадаһан.

Би өөрөө гушаад жэлэй туршада түдөө ажалыа хүдэлнэб. Тимһээ республикын арадай ажалые нимэ шууд эхээр хүжөөжэ гэжэ эрмэлзһэн, бүхы хүсэ шадаһаа элсүүлһэн ондоо нэгшэе хүтэлбэрлэгшэе мэдэхгүйб, Владимир Бизьявич республикын Министруудай Советэй Түрүүлэгшын тушаалһаа гэнтэ гаража ошолынгоо урда тээ нилээд өхэ юумэ хэмжэ үрдэе. СССР-эй харин эрхүүдэй талаар министрствэдэ хүдэлтөөр эльгэгдэжэ, удаань КНДР-тэй совет посольстводо ажал хэзээ ошоһон байна.

Хүдөө ажалын хүтэлбэрлэгшэд, илангаша совхозуудай директорууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр Владимир Бизьявич Саганов тушаа гансал һайн һайхан үгүнүүдэе хэлэдэг байна. Арадай ажалыа даирладог бүхы асуудалуудыа һайн мэдэхэ хүн гэжэ тэрэн тухай хэлэхэ байнаб. Арадай ажалын бүхы подразделениүүдэ ажалын тоосоо нэгтгүүлэхэ хэрэгтэ, хүдөө тослоние хүжөөлгэдэ Владимир Бизьявич гол анзаралаа хандуудог байгаа, һүүлэй үедэ республикын Министруудай Советэ, мүн областной советэ хүдөө ажалыа хүжөөжэ талаар өхэ хэмжээнүүд абагддаггүй байха юм.

Регионие болон Байгал далайе хамгаалха хэрэгтэ В. Б. Саганов нилээд өхэ хубитана оруулһан. Тэрэнэй оролдолын ашаар Забайкалийн аппатитова заводой барилга тогтоогдоо нэн. Хэрбээ энэ завод барилдажа, ашаглалгада тушаагдаа гэжэ һаа, Байгал далайе, мүн бүхы региондо хэды өхэ хоро хүргэхэ байгааби Арадай мүнэ мин лэ энэ барилгада гаргашалха байгаа бшуу.

В. Б. Саганов Россия парламентын депутат болоо гэжэ һаа, республикаа хүжөөжэ хэрэгтэ хэды өхэ хубитана оруулха һаа!

Прибайкальска национально-территориальна округой нунгалтад РСФСР-эй арадай депутадта кандидат Владимир Бизьявич Сагановай түлөө Дуугаа үгэһынэтай урлалһаби!

В. ГОМБОЕВ,
БСХИ-гэй ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрлэгшэ.

БҮТЭХЭГҮЙ ХЭРЭГ НАЙДУУЛХАГҮЙ

ГЭНЭН ЖАМА ЁНО УРАН ЗОХЕОЛШО,
ЗО-ДАХИ ОКРУГНОО ГОРСОВЕДТЭ
КАНДИДАТ БАЯР ЖИГМЫТОВ БАРИМ-
ТАЛНА

Нунгалтын урдахы программа
1. Нютагай Советүүдэ бодото засаг гартан үгэжэ.

2. Горсовет хүнэй эрилтэнүүдэе шадаһан акт, ямаршэ организационни структура болжолха эрхтэй байха эргэжэ.

3. Хүнэй эрхүүд гүрэнэй, ангийн, нацийн, регионной гү, али предпритийн эрхүүдэ дэжүүр байха эргэжэ.

4. Городой хүн зон өөһдүнгөө Советүүдэй туһаламжаар бюджетэй нэгэ мүнэ бүхэнь өөрингөө мэдэлээр эргэлтэ эргэжэ.

5. Хэрбээ Советүүдэй өөһдүнгөө сессинүүд дээрэ дотаци тухай шийдэбэри абаагүй һаань, гарзатай предпритиүүд хаагдаха эргэжэ. Эдэ үйлдэбэринүүд хүн зондо үритэй байха бшуу.

6. Сибиринихдэй ажабайдалай социальна эрхэ байдалуудыа тэгшдхэн захиан тула 2000 он болотер предпритиүүдэй бүхы налогудыа Советүүдэ үлөөжэ шула.

7. Нютагай Советүүд монополизитай, хонжоо наймаантай тэмсхын, городой хүн зондо хонжооо туһалаа үйлдэбэринүүдэе урмашуулхын тула хүнгэлэтын, хорюулай налогудай эрхүүдтэй байха эргэжэ.

8. Горсовет бусад регионуудтай арадай хэрэглэмжын эд бараануудыа нэлгэһын тула продукция зарим хубине предпритиүүдтэ захиа эрэгтэй байха эргэжэ.

9. Нютагай Советүүд монополизитай, хонжоо наймаантай тэмсхын, городой хүн зондо хонжооо туһалаа үйлдэбэринүүдэе урмашуулхын тула хүнгэлэтын, хорюулай налогудай эрхүүдтэй байха эргэжэ.

10. Бэлгтэй бэрхэ үхиүүдтэ туршалгын хургуулинуудта, лицейүүдтэ хураха эрхэ байдал олгохо, харин гүрэнэй городуудта — Улаан-Үдэн анда городуудта студентүүд болон багшанарай стажировка гарахыа зүбшөөхэ.

11. Гээдэнги технологи, элүүр энхэ байдалда аюутей үйлдэбэринүүдтэ хорюулай гурим тогтоохо.

12. Инофирмнүүдэй ажал абуулга нютагай Советүүд гуримшуулха эргэжэ.

13. Нютагай Советүүдэй экологическа, экономическа болон техникеска экспертизгүйгөөр городто нэгшэе проект бэлүүлэгдэхэ эргэжэ, зарим предприти бариха гү, али үргэдэхэ тухай шийдэбэри сесс дээрэ гү, али городойндо референдум дээрэ абаха эргэжэ.

14. Эд хэрэглэмжын бараанууд радиобиологическа маркировкагүйгөөр худалдаа наймаанда гаргагдаха ёһогүй.

15. Республикын хүн зоние СПИД-һээ хамгаалха хэмжээ абуулхын системэ байгуулха арга олгохо.

16. Санитария нормонуудай ёһоор хүүгэдэй саадуудта, хургуулинуудта хуринуудыа олошоруулгада онсо анзарал хандуулха.

17. Святая Троицын хүмье ба Галууга-Нуурай (Тамчин) дасан һичлэжэ шэ нэлэлгэдэ туһалха.

18. Республика дотор залуушуулай творческо хүснүүдэе хүжөөжэ арга олгохо: номуудыа хэлбэлхэ, уран зураашадай выставкнүүдэе эмхидхлэгэ, ухаан зохиолын дурдхалнуудыа нэгтгүүлхэ.

19. Мэргэжлэй талаар инженер-технологическа байһан тула Улаан-Үдэдэ халуун уһаар, уурлаар хангалын мүнөөнэй хүшэр хүндэ байдалыа би һайнаар ойлгоноб. 2-дахы ТЭЦ барилга хореод жил соо гээгдхшөө. Энэнтэй дашарамдуулан, 1-дахы ТЭЦ-эй аюулда ороо һаань, резерв эргэжэ. Городые халуун уһаар, уурлаар хангалын бүхы системые Советүүдэй инитата доро абаха.

20. Республикын зохион байгуулхы бүхы хүснүүд арадуудыа ухаан бодолой, зан абадалай талаар нэгдэн хүмүүжүүлхын уржа доро тэгдэхэ эргэжэ. Хүнэй гүн ухаан бодол экономико, политика болон соёл культурын доройтоһон байдалһаа хамгаалхын гол шулаа эрхэ нүлээл болохо.

Баяр ЖИГМЫТОВ,
СССР-эй Уран зохиолшодой холбооны гэгшүүн.

Автор энэ материалтай түлөө үгтэхэ гонорары «Святая Троица» гэхэн хүмье һичлэжэ шэ нэлэлхын тула «Абаралга» гэхэн бүлгэмэй счедото эльгээхы гуйна.

ХУБИЛГАХЫН ТҮЛӨӨБ

дээд бодото ажал хэрэг дээрэ бэлүүлэгдэнгүй. Комсомолой организацинууд өөһдүнгөө кандидатудыа дэбжүүлэхэ үедөө эдэбхн үүсэл гаргаха эргэжэ байгаа.

Корр.: Россия комсомол болон олон партинууде байгуулгада та ямарсар ханднабта!

С. Б. Хэрбээ хүтэлбэрлэхэ талаар үшөө нэгэ зөөно болоогүй һаань, энэ алхамы амаршалһааб. РСФСР-эй компарти байгуулха хэрэгтэй гэжэ һананаб. Жэжээлхэдэ, мүнөө Россия Наукуудай академ байгуулха гэжэ ажал абуулгдэжэ байна. Зүгөөр эдэ бүгдэнһөө уламжалан, Россия таһарха гэжэ ойлгожо болохогүй.

Корр.: Республикын зарим хүтэлбэрлэгшэдтэ альтернатива олоогүй гэхэн мэдээсэл яажы угтаабта!

С. Б.: Иймэ ябадал буруу гэжэ тоолохо байнаб. Энэнтэй уламжалан, иймээр нунгалта депутатуд нэрэ хүндтэй болохогүй гэжэ һананаб.

Корр.: РСФСР-эй эрээдүйн парламент ямар байха гэжэ һайнат, Совет Россия яажы тэргэдхэб, ямар асуудалууд танай һанаа өхтэр зобоочоб!

С. Б.: Парламент нэрэ хүндтэй, ухаатай сэтгэн, бэлгтэй бэрхэ хүнүүдэй байгуулгадха эргэжэ.

Россия экономикые хүнэй, республикын эрилтэнүүдтэ зориулха, өөрингөө эхнэ ажаллар бээ хангажа шадааггүй зарим регионуудыа тэрэнэй тоосоонһоо болжолха, союзне министрствэнүүд болон ведомствэнүүдэй тэрэнэй дэбисхэр дээгүүр эзэн боложо, олоо доходын бердмээр абадг хэрэгтэ эсэс табиха гэжэ Россия арадай депутадуд оролдхо эргэжэ гэжэ һананаб. Хүнэй хүшүүр дээрэ ажалмандэ ябадалда эсэс табиха хэрэгтэй. Хүдэлжэ олоһон мүнэ зөөрин эхнэ хуби РСФСР-эй бюджетһээ

нюусаар абадаг, тэрэнэй дэбисхэр дээрэ түбхнхнэ предпритиүүдэй олын зарим хуби зарим союзна республикнүүдэй бюджетүүдтэ эльгэгдэдэг гэжэ мүнөө мэдэжэ болохы.

Илангаша Сибирь болон Алас-Дуриэ зүг хүшэр хүндэ эрхэ байдалда орохон. Энэнь манай Буряадай ороной жэжээ дээрэ бодотоор хуруулахда болохо. Гэр байраар, хургуулига ороогүй хүгдэжэ эхнэ зургаануудта хуруулуудаар хонгохо талаар нэгшэе дун Россия дундуур дунгуудтэ дүгшэе ошоногүй. Манай нунгалтай заведениүүд, болничанууд гэхэ мэтэ хэды хүшэр хүндэ эрхэ байдалтайб.

Корр.: Манай республика дотор хубилган шэнэдхлэгэ ямар абуулгдана гэжэ һананаб байнат!

С. Б.: Буряада боложо байһан хубилган шэнэдхлгын ябаса горитойхон хубилгалтнуудыа хүлэһэн хүнүүдэй сэлхэл хананагүй. Эдэ дутагдалнууд БНЦ-дэ болоһон партиан суглаанай шиндхэбэринүүд митингын резолюции соо элээр харагдана.

Корр.: Та эдэ үйлэ хэрэгүүдтэ амараар ханднабта! Тимһээ тингэрээ өөрөө митингдэ байгаа гүл!

С. Б.: Манай обком-ой хүтэлбэрлэгшэд нимэ үйлэ хэрэгүүд болохо гэжэ ухаандашье оруулагүй байгаа ха. Газетэд, телевидендэ үгтэһэн интервьүүһээ уламжалан, нимэ сэгнэлтэ үгээ аргатайб. Тимһээ митинг дээрэ нөөдөй хабаадалсагүй байһанинь ганхалтай. Митингдэ би хабаадалсааб. Юундэб гэхэдэ, А. М. Беляков, обком-ой бюорогой гзшууд үгэ хэлэхэ байха гэжэ хүлээжэ һэн.

Корр.: Сергей, обком-ой нэгдэх секретарһаа ямар асуудал хураха хүсэлтэй байһан тухайгаа хэлэжэ үгыт.

С. Б.: Хураа асуудал олон. Гэбшэ нэн түрүүн Буряадай

Верховно Советэй Министруудай Советэй Түрүүлэгшын тушаалда томилһон В. Б. Саганов юундэ дипломатическа хүдэлмэридэ эльгэгдһэн байгаа гэжэ мэдэхэ хүсэлтэйб. Мүн республикын коммунистуудай обком-ой секретарлар нунгалтан Л. В. Потапов ондоо тээшэ эльгэгдһэн байна. Ямар шалтагаан дээрһээ нимэ ябадал гаргадааб. Энэнтэй ондоошье мэдэһэнүүдэе хуруулахда болохо. Тиххэдэ тэдэниё нунгалтан оргуудай гзшуудэй ханамжануудыа хурангүйгөөр нимэ ябадал гаргадана гүл!

Корр.: Танай ингэжэ хэлэхэдэ, энэндэ хабаатай зарим хүнүүд дурга гутаха гэжэ айнагүй гүл!

С. Б.: Бүхы юумыа сээс руунь шүүмжэлэн хэлэхэдэ дурга гутажа, хашаха ябадал гаргаданаар зандэе. Би нимэ үгснүүдэе хэлэхэ үндэһэ баримтатайб. Зүгөөр эдэ дутагдалнууд үндэһөөрөө үгы хэгдэхэ байха гэжэ найданаб.

Корр.: Танай округой нунгалтын урдахы тэмсэл амараар абуулгданаби!

С. Б.: Манай округ үргэн өхэ. Тэрэндэ Улаан-Үдэ хотын Октябрьска, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй, Бэшуурэй районуудай нунгалтад ороно. Улаан-Үдэдэ нилээд олон нунгалтад ажабууна. Гэбшэе хүдөөгэй нунгалтад намда дүтэ байна. Мартын 18-д дэхад нунгалта үнгэргэдхэнэ гэжэ, нунгалтын хоордохы шагада ороһон хойноо эсэһэн хүртээр тэмсэжэ, намда үзүүлһэн найдалыа үнэн зүрхэнһөө хариулха гэжэ оролдхо.

Корр.: Сергей, кандидатска диссертаци амжалтатайгаар хамгаалһанайтай түлөө тание амаршалха хүсэлтэйб. Партиан хүдөөгэй райком-ой секретарин ажабайдалда нимэрхүү ушар ходо боложо байдаггүйл.

С. Б.: Баяр хүргэнэб. Өөрингөө элжэжэндэ «Молодежын» уншагшадта баһал һайн һайханыа хүсэнэб. Би залуушуулай газетые дуратайгаар уншадаг би, амжалтатай ажалыа хүсэжэ.

В. ВАСИЛЬЕВ.

Бурлад зон эртэ урда сэг-
наа хойшо өөрн баян түүх-
тэй, уянгата найхан түрэл хэ-
лэтэй, найн найхан төндөөн
шалаар элбэг баян өрөд гээ-
шбди.

Элнэсэг хулинсегууднай ямар-
шье Пестеловци, Коменский,
Ушинский гэхэ зэргын эрдэм
эхэтэ суута багшанерын хоёр
нүдэндөө хараагүй, хоёр шэ-
хэндээ дулаашыгуй хаа, үрн
бээс тон найнаар хүмүүжүүл-
дэг, эрдэм бэшэгтэ хургадаг,
хэлнээшье дугуугуй хургаал-
тайгаар, журамтайгаар хүмүү-
жүүлдэг байгаа гэхэд, алдуу
болохогүй.

Бурхандаа өөхдөөшье түгээ-
лөөд, үрн бээшье түгээлүү-
лээд, буян нүгэл хоерын зэр-
гэсүүлнэ, ямар ойлгосотой-
гоор үхибүүдтээ хургаал зөө-
бари хэлэдэг байгаа гэхээшэ!
Харин мүнөө үеын залуу зон
бурхан тэнгэрчдээ түгээх бэ-
шэ, аажмынортоо шүгээх бэ-
шэ, Коммунист партидаа найда-
ха бэшэ, эхэ, эсэгээ хүндэл-
ха бэшэ, багшанартаа эгнээх
бэшэ хадаа амангын гэжэ са-
хиха юумагүй, үг гарбалдаа,
өһо зоншалдаа, түрэл хэлээ
мэдээгүй, тоохогүй хүмүүд
ургажа байна ха юм.

Ажабайдалтай байх дуу-
туу дунданууд, эхтээ, до-
хололгодоо үе сагууд эндэлээл
эхилнэ гэжэ ханхалар юм.

Манай бурлад арад гэжэ
үрн бээс хүмүүжүүлээ талаар
аргагүй сэгсэр мэргэн хургаа-
лай өһо зоншалтай, дүй дүр-
шлэтэй байгаа гэжэ тэмдэг-
лэлтэй.

Үхибүүнэйгээ хүлөө шорой-
дожо, хэлэндэ ороодүйөөнө,
хүнэй хэлэ ойлгодог болоһон
үе сагһаань эхилнэ, эхэ, эсэ-
гэ нимэ хургаал, захха зөөба-
ри хэлэдэг байгаа:

Үглөөгүүр нэрээд, унтаридда
бү хэбтэ. Нэрибэл—бодо. Ун-
тарха гансатаа заһа, Үлэн шээ-
һээ шээ. Нюур, гараа угаа.
(Эмхн гуримда хургаана, Бэсн
элүүр энхэ тухай занана).

Галаа түлн. Сайгаа шана.

Тахилаа үргэ. Бурхандаа
мүргэ. Сайгаа галдаа үргэ.
Гэвээ гаража, сайгаараа орон
дэлхэйдээ, орон нутагтаа
сэржэм үргэ, (найхан сэдхэл
сэдхэжэ, «бил найн абаһууб
гэжэ гү, али миникл үрн бээ
найн абага гэжэ сэдхэхэгүй,
харин: «Эхэ болоһон зургаан
эйл, хамаг амитан—хуу найн
найхан абага гэжэ зальбарха).
Ингэжэ найхан сэдхэлээрээ

Угсаата зоноймнай угай нургаал

зальбаржа ябахадаа, өөрөөшөө
үрн бээшнээ найн абаха,
юумаш урэгшатай байха гэжэ
мэтээр заадаг байһан болоно.
Бурхандаа мүргэхэ гэжэмнай
мүнөөнэй физзарядка болоно
ха юм даа. Орон дэлхэйдээ
сэржэм үргэхдөө, эхэ орон-
доо дурлал түрүүлээ, түрлэн
дайдаа мартахагүй мэдэрлэ-
тэй болохо болоно.

Яарангүй эдэлээ. Бурлад зон
эдэлхэдээ, сухалаа хүрөөд,
дуугаралсахаа болишодог гэл-
сэдэг байгаа. Энэнай тинимэ
бэшэ, харин ондоо тээшээ на-
маарангүй, найнаар мажлажа
эди гэлэн удхатай. (Гигиенист-
нүүд эдэлхэдээ дуугаралса-
хагүй, ондоо юумэндээ бү на-
маарасты гэжэ заадаг гүб даа).
Урданай үбгэд, хүгшад монгол
нарын 15-да заатагүй масаг-
ладаг, мяха шүлэ амандаа хэ-
дэггүй байгаа. «Рассуждений
дөһө гэжэ мүнөө үеын док-
торнууд нэрлэнэ, тинимэ үдэ-
рыс сахиты гэжэ ха юм).

Бүзэлн мяха эдихэдээ, өһөө
сэбэрээр мүлжэгтэ, тингээ
һаа, сэбэрхан үхибүүдтэй бо-
лохот гэхэ. (Хэн муухай үхи-
бүүдтэй болохо дуратай бай-
хаб!).

Шоройгоо сэбэрээр хама.
Сэбэрээр хамаа һаа, сэбэрхан
үбгэтэй (намгатай) болоһон.
Ямар мэхэтэйхэн хургаал бэл
Хэн муухай үбгэтэй (намгатай)
болохо дуратай байхаб!

Хүнэй урдаһаа шорой бү
хама, айлшанай гаража ошо-
тор хүлөө, үгнэ гэлэл, шорой
һоо алад гаргаад, саашань
хамсаха.

Шоройгоо богондоо дороо бү
обооло, шоройгооршин дам-
жажа, гэртээ муу юумэ оро-
хо. (Хэн гэртээ муу юумэ
оруулха дуратай байхаб!).

Замда мордохоо байһан хү-
нэй жбаадууды шорой, угаа-
даһаа хаягты. Ябаһан хүнэй
хойноһоо бү хаягты.

Галдаа муу, муухай юумэ бү
оруулалты. Гал гуламтаа эхэ,
эсэгэ шэнги наганаар сахиха,
тахиха хэрэгтэй.

Богондоо дээрээ гэхээд гү,
али богондоо алхаад байхагүй,

мүн үүдэ алдалан алсгаад,
тогоһооо аһалдаад байхагүй
—нүгэл.

Газарта хэбтэһэн эжмэгтэ:
аса, термуур, хүрээ, нүгэ, ма-
дага болон модо шулууншье
һаань, алхажа гарахагүй—нү-
гэл.

Айлда ороходоо, малгайгаа
эбаха, захха буулгаха. Урдан-
даа хутагаа бүхнөө буулга-
даг байгаа.

Гэр бараан соогоо эшээрхэ-
гүй. Аман соогоо сула дуу
гүнгэнэжэ бү аба—нүгэл. Бу-
хы жаргалаа гүнгинэ нэрлэхэ.

Эхэ, эсэгээ хүндэлэ. Эдээ-
нэйгээ дээжмэ эсэгдээ хэ-
хэ.

Таниһан таяашыгуй хүнине
мэндэшлэ. Аха заха хүнине
хүндэлэ, нэрээрнэ нэрлэхэгүй,
заатагүй үрн бээшнэ нэрлээд,
тэрэнэй ахай, абгай, тэрэнэй
эмжэ, бөөбай гэхэ. Үгнэ гэлэл,
тэрэ ахатан, эгээшээн, дүүтэн
гээд нэрлэхэ. Аха зоной ур-
дуур нарынь буллажа гара-
хагүй.

Аха, эгээхэ зоной урдаһаа
дуугархагүй, хэлһэн юумэн-
дэнь һеергэдхэгүй.

Худалдаа бү үйлэл. Эхэ, эсэ-
гэш үхэхэ.

Боро хараанаар ба хүни тү-
лөө хахалхагүй, уһа удхаха-
гүй, хүхирхэгүй, үхибүү үйлүүл-
хагүй—нүгэл.

Хүнэй юумэ үгэхэдэ, халгай
гараараа гү, али хурбанайгаа
һалаагаар эбахагүй, мүн хүндэ
тингээд үгэхэгүй. Хүндэ юумэ
һарбайхадаа, нюргаараа, ара
тээшнэ үгэхэгүй, мүн тингэ-
жэ эбахагүй—нүгэл.

Хайша, хутага болон хурса
үзүүртэй юумын хүндэ һар-
байхадаа, хурса үзүүртэнь
үгэхэгүй, эжээрнэ һарбайха.

Хэлэ амагүй адагуусанин
сохногүй, зобохогүй, хайр-
лаха хэрэгтэй. Малай дол хо-
роо соо гээвэлхагүй, муугаа
гаргахагүй—нүгэл.

Хоһон амһартаһаа хүнэй
урдуур гарахагүй.

Хүнэй юумэ асаржа үгэхэдэ,
амһарта соонь «өөр» (саахар
гү, али юуб даа) хэжэ үгэхэ.

Амһартиень хоһоор бүсөө-
бал—нүгэл.

Үрөөһэн юумэ газарһаа эба-
хагүй. Харгы сэбэрлэхэгүй эхэ
буян үгнэ.

Хэрүүл, хэлэ ама хэжэ эба-
хагүй—нүгэл. Хэрүүлэй үзүүр-
тэ шунан, үрөөһэй үзүүртэ то-
һон гэжэ бү марта, һанхна
яба. Хүн хүнэй сүхэлһаа ай-
даггүй юм. Хүнэй һэһхэлһээ
ойдаг.

Урты хүн хүнэй үрине бү
хэлэ, бээтэ хүн хүнэй бээмэ
бү хэлэ.

Шадаал һаа хүндэ туһалжа
яба, тингээдөө өөртөө туһал-
жа ябаха.

Үбшэн бээс аад, шанаатаа
бү тула, элгээ бү тэбэри—
нүгэл.

Айлшанай табатта бү оро.
Будуун зоной хоорондоо
бү оролсо. Айлда ороодо,
хүнине носонһон үхибүүн шоо
үзэмөөр.

Эхэ найтай үхибүүд шэмхэ-
жэ үгэхэдэ садаха, шэбэнжэ
хэлхэдэ дуулаха. Эхэ муутай
үхибүүд обоолмо үгэхэдэ са-
дахагүй, орилмо хэлхэдэ дуу-
лахагүй.

Ахатнай ахашаг, дүүтнай дүү-
шэг байг.

Эхэнэр хүн аад, алаа алсга-
гаад, амандаа тамхи зуугаад,
үгшье гэлэл, хүлөө хүл дээ-
рээ хээд, убайгүйгөөр бү һуу.

Эхэнэр хүн тогоогоороо ба-
ян олохо.

Бусалһанһаа ама хүрээ. Бу-
салжа байһан тогоо орхижо
гарахада—нүгэл.

Ярааб гэжэ ябан бү һуу.
Ямбархааб гэжэ хэбтэжэ бү
эделээ.

Эрэ хүнэй зосоо эмээлтэ ха,
заарта багтаха.

Бусадээр ээллэгдэлэн эхэнэ-
рыс бү эдлэ, үрн бээдээ еро
хараха.

Хабшадаг гутал хараадаг
гэргэн хоер зайлуулг.

Улин хусанан нохой зайлуу-
лг, уйлаганан хараһан гэр-
гэн зайлуулг. (Аймшагтай эхэ
еро).

Замда ябахын урда морин
заадахадаа—найн. Замда яба-
тор, халуун хушуутай адуун,

хонин угтала—найн, харин
хүйтэн хушуутай үхэр, ямаан
уттабаа, хэрэг, уратшагүй бай-
ха.

Амарха хаража, амитанин
бү зобоо.

Бэлһөн хаража, бээс бү
зобоо.

Уһанда сайдам бү оруулг—
бузар. Уһанай эрлээд муу
муухайтаа, шуһа уһаха үгээ-
хагүй. Уһанай лусууд хорлохо.

Байгалин бузарлахагүй.
Газар һэндэхгүй, хэрлэгдэ
газар малгахагүй. Энэнь дээр-
рһээ монгол, бурлад зоной
эрмэгтэй гуталан хоншоор
өөдөө хэтайнай ха юм.

Гэвээһаа түлээ оруулаад,
пэшинэйгээ хажууда дээртэ-
һээ бү хая, тэрэймнай саяюу-
сан соһоомо тархалхэ.

Үхибүүн бөгөөд эхэ, эсэ-
гынээ нэрээр, нюураар эба-
ха, харин эхэ, эсэгэ үгэлхэдөө,
үрн бээшнээ нэрээр, нюураар
ябаха.

Үбгэд хүгшэдтэ гурбан зөө-
лэн хэрэгтэй; эдөөнэй зөөлэн,
унтарин зөөлэн, үгын зөөлэн.

Ташагаа түлаад али, гарва
хармаандаа хээд, хүнэй хажуу-
да бү зогсо.

Эрдээ еро хараһан эхэнэр
архи ууза, тамхи татаха, хөөр-
тэ ноадаха, ондоо эрэгтэй һар-
һатаха.

Найн эрэ морео магтаа,
Дунда эрэ нохойгоо

магтаа.

Адаг эрэ гэрээд магтаа.

Эхэ, эсэгээ һайнаар

үргэлэн зон ядахагүй.

Эхэ, эсэгынээ орон (шэрээ)

дээрэ бү һуу.

Айлшанин угтахдаа, үдхээ-
хэдөө заатагүй малгайтай гү,
али түлөөдтэй байха. Тэрхи
нюсгоор угтажа, үдхээжэ бо-
лохогүй.

Хамар доро хатартай аман
байһал гэжэ элдэб эсын юумэ
дуугаржал бү бай, аманай
алдуурлар ашатын буян алда-
даха юм гэжэ мэтээр арадын-
гаа педагогикын арга болом-
жыо бүгэднине хэрэглэжэ, бу-
ян, нүгэл шэбэл гэжмэ мар-
тангүй, үхибүүдээ, залуу үгээ,
нөө найхан һанаатайгаар, са-
гаан сэдхэлтэйгээр, ахонорөө
анхараар, дүүнэрээ дунгээ
хоор, эхнэтэй эсхэлтэйгээр, хур-
гаатай журамтайгаар хүмүү-
жүүлел гэжэ урлаглаба.

Ц.Х. ЖАМЬЯНОВА,
Ярууны районий Эгэтин-
Адаг дунда хургуулийн
багша.

ЗУНАЙ НАРАНАЙ ЭЛШЭДЭЛ...

тээһэн македүүдье намда ха-
руулжа, тэдээн тухайгаа хөө-
ржэ эхилбэ.

—Түрэл арадынгаа түүхэ
домог, үг гарбал тухайгаа
хургуули һудартышье үзөө бэ-
шэт, тусгаар хонирхожо үзэхэ
мэдэхэ болоогүй һаа, хаана-
һаашье дуулалтайба даа. Эн-
дэ таанадай, залуу үетэнэй,
гэм ээмжэше үгы хаш,—гэжэ
һанаа алдан хэлээд, энэһнээ
урда дуулаагүй, мэдээгүй юу-
мэнүүд тухаймни өхэл хонир-
холтойгоор хөөржэ эхилшоо
бэлэй.

Эртэ урда сагай түүхэхээ,
угай бээшгүүдхээ эхилээд, мүн-
өө сагай байдалышье тэхэ
һайн мэдээдг байһаараа өхтэ
гейхуулаа бэлэй. Гадна Цырен-
Намжил Очировай зурһан
урн зурагуудые харахада, он-
со өөрсэ байһаар тэдэнээ бү-
тээдэг мэлһээр анхараар
бэлэй. Тон нарихан утаһаар
үгэлзатуулан нэхһэн мэтээр
зурагданан зурагуудын бур-
лад зоной ажабайдал харуул-
һан гү, али урданай түүхэ до-
могуудһаа үндэлхэгдэжэ зу-
рагданан хадаа өхэл танки тү-
рэлээр, ойлгосотойгоор хараг-
даа өгшө һэн. Аса тармуур
барлад, энээдэтэй зугаатайгаар
хөөрлэдэн абаһан басагадые
«Үбһэнэй үе» гэлэн зураг дээ-
рнэ харахадаа, өөрөөшье тээ
саанханань үбһэ тармажа гү,
али һури хаяжа байһандал үзэ-
мөөр һэн. Али һаа, тулгуур
туһанан хоер шабгансануудай
уулзашоод, эрхээ татажа бай-
гаа, дулишад болоһон дээр-
рһээ шанга шангаар хөөрлө-
дөжэ байхадаа: «Мэндээ! —
гээд хажуугаарн өөрөө гара-
жа абаһандал болохо юм.

Цырен-Намжил Очирович
Очиров 1920 ондо Хэжэнгын
районий Тураасгай нутагта тү-
рлэн байна. Агын багшанарай
училищи дүүргэжэ, 19-тэйхэн
хүбүүн Ярууны районий Тэ-
лэмбэ нутагта багшалжа эхи-
лээ. Эсэгэ ороноо замгаалтын
дейнай үедэ Комсомольск-на-
Амуре хотодо сэрэгтэй албан-
да ябаа. Сэрэгтээ табигдажа,
нутагаа бусад, Тураасгай до-
лоон жалэй хургуулида эхин
классуудта багшлаа. Удаань
бага һууринуудай хамтадагдэ-
жа, өхөнүүд ажаһууудай бай-
гуулагдахада, Тураасгай нута-
гын Могсохонтой нэгдүүл-
лэгдээд, ишээ зөөжэ эрхээ
баатай болоо һэн. Могсохоной
дунда хургуулида зурагай,
черченин багшаар олон жилэ-
дэ хүдэлжэ, наһанайгаа ама-
ралдаа 1970 ондоо гэрлэ һэн.
Энэлдэ 1970 ондоо эхилжэ, зу-
рагуудеа зуража эхилһэн бай-
даг.

«Могсохоной дунда хургуу-
лын хизаар ороноо шэнжэл-
гын музейн эхилхэгдээ өхтэ
хүн хубитыа оруулан Ц.Н. О.
Очировай нэрэ энэ музейдэ
үгэжэ, нарынь мүнхэлхэ бай-
гаа...» гэжэ хэлэ бэшэгтэй эр-
дэмэй кандидат Г. О. Туде-
нов экспонадуудын өхтэ
хонирхон хараад, музейн дэб-
тэр соо һанамжааа бэлһэн
байдаг. Энэ дурдхалынь
могсохонийд анхараа бээ
гэжэ найдагдана.

Үнэхөөрөөшье, Ц.Н. О. Очир-
овой сүлүүлһан материалнууды-
е, урн зурагуудые энэ му-
зейд эрлэн нутагтай зон,
илангааа залуу үетэн, мүн
тинимэ ошоһон айлшад хонир-

хон харадаг, олон юумын ойл-
гожо абадаг байна ха юм.
Гадна нутагай хургуулын хиза-
ар ороноо шэнжэлгын кру-
жогой гэхүүд тэдэ материал,
нуудын шэнжэлжэ, түрэл
нутагынгаа түүхэ, үг гарба-
лаа мэдэжэ абадаг, бурлад
зонойнгоо ажал хүдэлмэридөө
хэрэглэдэг байһан ээр ээмсэг,
хубсала хунартай танисадаг
байһа бшуу.

Мүнөө үедэ Ц.Н. Очировай
зураһан дэбтэгдешгүй зура-
гуудай табан зуугадынь эли-
рүүлхэгдэхэй юм. 1977 онһоо
эхилжэ, тухайн мэргэжлгүй
урн зурашадай бүхэсоюзна,
улэсоорондын хэдэн выстав-
кэнүүдтэ зурагуудын табиг-
данан байна. Бүхэсоюзна 4 вы-
ставкин, Лондон, Берлин хо-
нонуудта болоһон улэсоорон-
дын выставкэнүүдтэ 1 шатын
дипломуудар шагнагданан
байна.

...Баһа үнөөхи багхан тэр
соонь болоһон хөөрлөөдөөдөө
бусажэ, саашан үргэлжлүүл-
хэ дүрэн хүрэнэ. Цырен-Нам-
жил Очировичай хөөрхын
шагнажа, тэрэ хүнэй хэди
олон юумэ мэдээдг байһы
гайхажа һуузадамин, үннэй
һайн танки аха нүхэрн мэтээр
хандажа:

—Бурлад хүн түрөө хадаа
хаанаһаа уг унгтай, ямар уг-
саатанай байһанаа мэдэжэ,
түрэл арадынгаа түүхэ домо-
гоор хонирхожо абаха юм.
Шамдөө баримаар бэлхыгуй
һууна гэжэ гүб! Энэхэн фо-
то-зураг үгэхэ болоод даа,
гээд, «байгаа шадаарай баса-
ган» гэжэ зураһан буулганан
гомохон фото-зураг дээрэ гү-
шан монголоор өхэ түрэн нэ-

гэ юумэ бэшээд, барюулаа
һэн. «Энэ юун гэжэ бэшээ-
тай» —гэхээ аялхэгдэжэ, аба-
гүйхэн абаа бэлэйб.

Гэрһэнь гарахадом, үдтшэ
тээшэ боложо, аамаа залуун
бурантаад байгааһаа һаа,
сэлмэг үдэрэй улаан наран
баруун хадаһуудай саана оро-
хоһоо урид элшэ гэрэлээрээ
огторгойдоо тамарһан үүлжүү-
дые, баруун тээшэ нэмжэлэн
тала дайдые шаргал улаан шэ-
рээр будажа, тугаархан танки-
сөһөн аха нүхэримни урн
зурагуудтай хайһанаар үзэгдөө
һэн. Тэрэ үедэ Цырен-Намжил
зохоохы ажалынгаа охин дун-
да ябаа. Зунай наранай өхө-
нолгодоо ороһоһоо урид ду-
лахан элшээрээ газар дайдые
уриханар гэрэлүүлхээс орол-
дондол, Ц.Н. О. Очиров
урн бэлгээ дүүрэн гаргажа,
арад зоноо зохоохы орол-
дожо абаа. Зохоохы ажалын-
гаа орьлодо гараад ябатары,
үбшэндэ нэрбэлхэжэ, 1987
оной мартын 19-дэ наһа бараа.

Нүүдэй жалнуудтэ орон до-
торнай боложо байһан хуби-
лалтануудай ашаар бурлад
арадынмнай һайн хайхан өһо
зоншалнууд нэрлэгдэжэ эхи-
лээ. Сагалгамнай арадынмнай
хуудита һайндэр боложо го-
дороо, Энэ һайндэрлэлгын үе-
дэ Ц. Сампировай музейдэ Са-
галгамда зориулагданан вы-
ставкэ нээгдээ. Тэрэ выставка-
дэ Бурладаһанай урн зура-
шадай зурагуудай дунда Цы-
рен-Намжил Очировай бүтээ-
нүүд табигдаа, хүндтэ һуу-
риаа эзэлһан байгаа һэн.

Г. ДАГБАЕВ.

«АЛТАРГАНЫН» БИБЛИОТЕЧКЭ

[Түгээл, Экинний 11-дхи номерт].

Арбан хоёр халаа эбэртэй
Амгар шөрө бугаууд
бууба.
Урилдажа намнаад, нэгэ
хомоор
Хоёр буга дабхар харбаад,
Морин дэгүүр хомоо
абажа,
Һаадагтаа дүүргээд,
Унаһан хоёр бугаа
Хоёр гараараа сугуулба.

Баатарай асари эхэ хүсэн эн-
дэ хэуулагдана, үлгэрэй ге-
ройнууд ургажэ хууһан модо
ходо татан абана, томо хэдэн
буга нэгэ гараараа шүүрэн үр-
гэнэ.

Эндэ тон эхэ хэрэгүүлэг-
нүүд (хипербола) хэрэгжэдэнэ,
Жэжээлхэдэ, «хадан эргэ
морин», «хүрээ шэнги шүдэн»
гээд мэтэ.

Үхэһэн баатарай бэе дээрэ
сугларһан шүбүүд арһань,
модонь сооро тоножо ша-
данагүй—тимиэ бүхэ байна
гээшэ ааб даа.

Цыбен Жамцараногой баар
Гадановһаа бэшэжэ абһан
«Хэедээр Мэргэн», Нинтийн ки-
стидууд хуудалзрилхэдэй
1941 ондэ бэшэжэ абһан «Ну-
галта нисэгэн Гургуули» гэ-
һэн үлгэрнүүдэй геройнууд
хэдаа хүн зоной зол жарга-
лай түлөө, үг гарбааа үргэл,
жэлүүлэһэн түлөө тэмсэжэ. Жэ-
жээлхэдэ, Хэедээр Мэргэн
һамга абаһынгаа тула тэрэнэй-
нэгэ аза болдор Мэргэнтэй
туулаадана.

Үлгэрнүүдэй эхин заншал-
те еһоор ходо эхлэнэ:
Эртэ нэгэн сэгта
Саг сайн,
Сэлхээ хүтэ,
Энэ дэлхийн бүтээд

байхэда,
Зандан модоной
Нобшанан-шэлбэһэн байхэда,
Моринтой хурдан,
Модоной гэдэһэн байһан саг,
Зэвэ далайн шалбааг

байха үе.

«Хэедээр Мэргэн» гэхэн
үлгэр. Хэрмэлхэнэй хууһан
Хэедээр Мэргэн гээшэ Хэрмэл-
хэн луугаа эхлээд, һалхин
нэгэ түргэн хээр моринтой
Хэрмэлхэн далай гэхэ гэдэр ню,
тагта хууһан байһан гэхэй.
Хэедээр хэдаа эхэ ангиуша
хүн байгаа.

Ангууриин хэдэн зурагыг
эндэ хэрэглэдэ, Хэедээр Мэр-
гэн урда, хойтошье ташалан-
даа агһана, үй түмэн гүрөөһэ,
буга унагаана, үгтэй адуу
хүнүүдэ үгэнэ.

Ангууриин зураглал хэрүү-
лажа гээшэ эртэ урдын бай-
далай эли тодо гэршэ болоно.
Тингэ үедэ хүн зон өөһэдн
ажалтай болоодүй, хоолой-
гоо тэмсэхэ аргань гансал аг-
нуури байгаа ха юм. Грузин
арадай аман зоологич сугуу-
лан шэнжэлэгшэ Е. Б. Вирсе-
пидэ «Грузин агнуури тухай
домог ба уран шүлэг» гэхэн
ном соогоо ингэжэ бэшэнэ:
«Агнуури гээшэ эртэ урдын
эмхидхэмэл ажалай нэгэ түгэл
малын болоно. Үшөө палео-
лит үе сэгта агнуури ашаг үр-
тэйгөөр хуужа, хүн түрэл-
гэнэй түүхэдэ эхэ удха шанар-
тай боложо эхлээд юм. Хүнэй
амьдарха, хоолой тэмсэхэ арг-
а боломжонь эндэхэ эхлэ-
жэ, коллективэй гэшүүдэй
эдэхинь дээшлэжэ, элдэб
очол арга, дүй дүршэлнй ба-
һи боложо захалһан юм».

Олонд үлгэрэй геройнууд
мэтэ Хэедээр Мэргэн агнуу-
ри эрһилнэ, Тэрэ бэрхэ ангиу-
шан, Тэрэ үеһи ангиушад ту-
хай ингэжэ эхлэгдэнэ: «Ойн
гүрөөһе аргал хойр боло-

тор аладаг, үбэрэй гүрөөһе
үтэ хойр болотор аладаг».

Хэедээр Мэргэн ямар ангиу-
дыг аладаг байгааби Янза бү-
рин ангиуд үлгэр соо дур-
дагдана: «Тарганаа тарша-
һан бугаууд, халуунай тара-
нууд, буганай һайнууд». Бо-
гонеор эхлэхэдэ, Байгел шада-
рай хушээдхн бүхэ ангиуд
үлгэрнүүд соогоур дурдагдана.

Агнуурида нэгэтэ гараһан
Хэедээр Мэргэн урдань агһа-
даг газартань ан гүрөөһэй үгэ
болоһонь гэгтэ өйлөгбө ха.
Юун болоо гээшэб гэжэ тай-
хаһан баатар арбан оройтой
агуула уулада гаража, кишэ
тимишэ хэрана, Хээр хурдан
морининь бүхэ хэрэгтэнэ ту-
һална. Жэжээлхэдэ, хүн далай

гэжэ һананаш!
Нэгэ залгиха үһэ
уугаагүйб,
Нэгэ жамалха үбһэ эдээгүйб.

Хэды тинбэһье морининь
эзэндэ үнэн сээд зандаа үлэ-
нэ, үндэр уулын оройдэ ха-
райжа гарана, хэда хүтэлнүү-
дыг тэмхэ гэхэһи гүйнэ.

Эхлэхэ таһарһан нэгэ хү-
лэг Шаргалта Мэргэнэй мо-
ринтой урилдаан дээрэ уулза-
на. Хара жүһэтэй мориной хэ-
дэн дөбөөндэ ахин гараһын
Шаргалта Мэргэнэй хүлэг ха-
рана. Ниндэнэ гү, али хараһа
гүй Шаргалта Мэргэнэй хүлэг
тэрэ мориной хэнэй байһын
таана. Тингээд тэрэ моринтой
уулзахадаа, аюул зоболоной
болоод байн гэхэһи, эзээс
орхилһонинь эхэл муу даа гэ-
жэ тэрэһи ээмэлнэ.

Агын буряадуудай үлгэрнүүд

соо орошоод гаража ядаха-
дань, морининь шэднэ ар-
гаар эзэнэ абарна.

хүн далайе үлгэр соо зу-
раглаха ябадал хэдаа Газар
дэлхийн бин болоһон тухай
эртэ урдын хүн зоной ойло-
сонтой сээд холбоотой байна
бшуу. Эртэ урдын хүн зон
ингэжэ ойлодог һэн хаш: Га-
зар дэлхий гээшэ хүн далай-
таар хүрэлхэгдхэн хабтар
дайда, тэгнэһи үндэр гэх-
шын Сүмбэр уула, Тэрэнэй
орой тэнгэри тууһай, Сүм-
бэр уулын дүрбэн зүгтэ—га-
зар дайда.

Агын буряадуудай үлгэр-
нүүд соо мориндо эхэ анха-
рал хандуулагдана. Энэһи
нүүдэ байдалтай малша бу-
ряадуудта сээд хаботой гээ-
шэ ааб даа. Жэжээлхэдэ, мо-
рин гээшэ эхэ эди шэднэй:
үндэр үндэр уула хаданууд
Азгуур хараһа, тэнгэридэ
дэгдээд, газартаа амаршыгуй
бүүхэ шадалтай. «Һалхин шэн-
ги хурдан», «Шубуун мэтэ нин-
дэдэ», «Сэлхеган мэтэ түр-
гэн» гээшэ мэлхэн сасууланууд
эндэ элбэгээр хэрэгжэгдэнэ.
Баатарай хүлэг эзэндэ үнэн
сээд, ходо абарха, туһалха
тэмжэ байдаг. Мүн даалхтай
хара дааганһье болоһоно шэ-
днэй.

Хүлэһи хурдан гэжэ найда-
һан Хэедээр Мэргэн арбан
оройтой Сүмбэр уулада юн-
дхье һаатангүй гараһана.
Һалхин шэнги хурдан морин
тухай магтаалай үгнүүд эндэ
олон.

Нэгтэ Хэедээр Мэргэнэй
морин хирэжэ зогсоһоно. Тин-
гээшэ урлаһан эзэһинь су-
халдаа багтажа ядан, мори-
нойгоо амьһы шэхэндэ
хүртээр заалажарһана, гам
зайрагуй гууһан ташуурдаар,
Шуһан гээшэ шанга шаанагар
адарна, мэлхэһинь эхлэжэ хэ-
һэгээр таһарна.

Баатарай хүлэг эзэндэ эхэл
гомдоно. Хайшаа, амар газар
тээшэ ошохо тухайгаа мори-
ноо баатарын хушөөгүй ха
юм. Тингээшье хүлэгтөө ан-
тараагүй, олон хонхот эдээ-
лүүлэһишьегүй, уһалашьегүй.

Орон нутагаа гараһаарнай,
Хэдэн шэнгэн саг болоо

Иймэ үгнүүдэ дуулаһан
хүлэг бодолгото боложо, олон
юмэ ойлогжо эхлээд, эзэн-
дэ бусажа эрэнэ. Зүрхэ эхлэ-
хэ хүдэлхэмэ уулзалга хүлэг
баатар хоерой хоорондо бо-
лоно.

Унажа ябаһан хүлэг мориео
орхихо, доромжилхо, тэрэн-
дэ анхрал хандуулаһагүй яба-
дал гээшэ малша буряадуу-
дай дунда эхэл муу хэрэг гэ-
жэ тоологдодог байгаа. Эзэн
гээшэ мориео эхэл хүндэлхэ,
саг соонь эдээлүүлхэ, уһалха
аэргэлтэ ха юм. Тимизэ хадань
Агын буряадуудай олонхы үлг-
эрнүүд соо моринд, үнээд,
хонхид, тэмсэһүүд тухай ма-
гтаалууд элбэг байна бшуу.

Һаһанай хани нүхэр—Һам-
тан болгохо басага бэдэрлэжэ
тухай Агын буряадуудай аман
боксол соо нилээд эхээр хэ-
лэгдэнэ.

Үндэр манхан тэнгэридэ га-
раха шадалтай баатарнууд лэ
тэндэхи хүүхэднэ хүсэ шада-
тай, оюун ухаан, эди шэдн
хүсөөр асардаг гэжэ эндэ ой-
логһонд. Хүн шубуунтай хол-
боотой сюжетүүдэ олон
үлгэр соо олоһонд.

Моринойгоо аша туһаар
хүн далайһаа гаража шадаһан
Хэедээр Мэргэн тэндэн гар-
варай эзэн—алтан хатанай
залха үгэ дуулаһа: «Бугатар
тэнгэрин басаган хүн сагаан
шубуун болоод газарта буу-
даг. Хүсэ шадалтай хууһан
һаа, тэрэ хүүхэнээр һамга хэ-
жэ шадахшэ. Хүшэр хүндэ
олон шалгалта, туршалганууд
эй хүлээр Алтан хатан Хэ-
дээр Мэргэндэ алтан аргамжа
бэлэлэнэ. Баатар тэрэ аргам-
жаарн хүн шубууе барина.

Хэедээр Мэргэн тэрэ хүн
шубуугаа Булган-Жабхай баса-
ган болгожо, хүлэгнэ һамга
абана, Булган-Жабхай гээшэ-
мхай юрын эхэнэр бэшэ: пу-
лаадараа нэгэ һэбхэгдэнэ,
зөөри хогшол, эд бараан, адуу
мал, ордон гэрнүүд бин бо-
лоһоно. Эдэ эди шэдн хам-
буугаар юрын шэнжнүүд
бүн, Тэрэ гэр бүлэ, үбгэн ту-
хайгаа һанаагаа зобоно.

Болоһоо байһан аюул, үб-
шэн зоболон, элдэб бэрхэ-
шээлүүднэ Булган-Жабхай
урда тажа мэдэнэ. Үдлэн
улаан сайгаа удхажа һуухадаа,
үбгэнэйгөө гээгдэнэ нэгэ га-
раараа бэрлэд, ингэжэ эхлэнэ:

«Ахамни шамда дайгаар ер-
жэ абана».

Хэедээр Мэргэн үншье хү-
лэгбэгүй, Шуһан бороо, шу-
луун мундэр орожо, үндэр
хадан оройдэ болдор Мэргэн
харагдаадыба. Хатуу шанга
тууладаан тэдэнэй хоорондо
эхлэхэбэ. Хүсэ шадалын ад-
лирзуу. Олон үдэр, хүн тэ-
дэнэр тууладаба. Хүлнүүд до-
рохн уула хадань гол нуга,
нуур болоһобо.

Түрүүшээр нюдэргөөрөө шаа-
салдаба. Болдор Мэргэн Хэ-
дээр Мэргэһинь хүлэгнэ ба-
длар, тэнгэри тулама задан
улаһан тээшэ шэдэжэрхэбэ.

Тэрэ улаһан юрын бэшэ,
Мүшэр һалаадань тудан хү-
нине зобооко аладаг байба.
Шаргалта Мэргэн Хэдүүдээр

реел үшарна, үндэр хэда уула-
нуудыг дабалаһа, гүн эхэ
далайнуудыг гатаһадаһа ту-
һална.

Эхлэхэ таһарһан ботоһоной
үйдэр, башуулай хатуу шэ-
рүүн сэдхэд үлгэр соо эли
тодоор харуулагдана.

Мүүе хэһэн башуулай хү-
лэгнэ өөһэднэ һүүлдэ хү-
рэнэ. Хүнэй хэлһынэ дуула-
гүй баянай орн гансахан хү-
бүүн хоро уужа үхэнэ. Удан-
шыгуй өөрөө бам шарһаа
хатаана. Энэһи хэдаа тэмжэ,
жэ байһан адууһа малдаа ан-
храл эхлэхээр хандаха гээшэ-
мнэй эхэ удха шанартай ха
юм. Нарай малша эхлэхэ
һалгажа (гансал мал тухай
хэлэгдэнэгүй), үншэрүүлэ, зо-
боохо ябадал баһал өөрын
хойшолоной, өөрын эхэ нү-
гэтэй, хариуцагатай байна
бшуу.

Агын буряадуудай үлгэр-
нүүд соо эхлэхэдэ юрын хү-
нүүд дуулан магтадана. Тэд-
нэр ходоодо илан гаража,
еһотой баатарнууд болоно.
Жэжээлхэдэ, «Долоолни луу-
гаа басаган» гэхэн үлгэр соо-
хи юрын малшан хүн аад, тэ-
дэн олон баатаршалга хэрүүл-
жа, эрлэхэ зоргойнгоо ашаар
нүхэр эхлэхэрэ оложо абана.
Харин һамган болохо басаган
ерээдүйгөө үбгэһинэ турша-
жа, элдэб шалгалтануудта
оруулна.

Долоолни луугаа энэ зохо-
лой гол герой эхлэхэр болоно.
Тэрэнэй гэрлэһи арбан табан
голгойтой мангадхайн зөөри
хогшолдо орожо, басагаа ха-
дамда үгэнэ. Тээд басаганин
хурдан түргэн хүлэг мориндоо
һуужа тэрлэһэнэ.

Мүн эхэнэр мангадхайнууд
эндэ харуулагдана. Тэднэр
ходоодо хоро хүргэжэ, хүн
хондо һалта хэжэ ябадаг хү-
нүүд болоно.

Тинхэдэ олон үлгэр соо
Зутан хара абгай хэлэгдэнэ.
Тэрэ ходоодо муу хүн, мээ
эхлэй. Нэгэ талаараа туһалаа-
ша болоод, нүгөө талаараа хо-
ро хүргэнэ.

Ц. Жамцарано энэ герой ту-
хай ингэжэ бэшэнэ: «Хара Зу-
тан гээшэ хархис шэрүүн үйлэ
үшарнуудыг үүдэдэг хүн. Тэ-
рэ хоер нууртай: нэгэ талань
һанн, нүгөө талань муу, де-
мон шэнги хоро шаратай».

Мэньелэн луугаа Хара Зу-
танай бүри муухай сэдхэлһи-
нь мэдээд, хубсаһаа харуул-
хынэ гуйна. Тэрэнэй гээшэ
талань—амиды, досоо талань
—үхээрэй.

Хара Зутан өөр тухайгаа
ингэжэ эхлэнэ:

Сэлхэг үдэр болонхойл,
Сэсэн һанга һанжа
ябадагби,
Сэбэр һайхан ябадалар
ябадагби.
Харалган үдэр болонхойл,
Хара муу панжа ябадагби,
Хардажа, бордожо
аладагшьеб.

Зарим үлгэрнүүд соо хоер
абганер—Хара Зутан Шара
Зутан хоер үзэгдэнэ. Нэгининь
—мүүе, нүгөөһи һайе хэдэ.
Агын буряадуудай үлгэр-
нүүд соо түүрээлэ гээшын
эхэ удха шанартай байһынэ эн-
дэ дурдангүй гаража болохо-
гүй. Түүрээлэ—хүн, амитан,
бодос бүхэнэй өөһэдн шэн-
жэтэйгээр үгэ хэлэгдэ. Тэрэ-
һинэ ород эхлэн, дээрэ ор-
шуулахэ, удхаа алданаржи-
даг байха юм.

Агын буряадуудай үлгэр-
нүүдэ дэлэрэнгээр, гүнзэ-
гыгөөр шудала, тэднине
олоной дунда нэбэрүүлэ сэг
тулажа эртэ гэжэ һананаб.

М. НАМЖИЛОВА.

ХАНДАЛГА

Мартын 18-дэ РСФСР-эй, БурАССР-эй болон нутагай Соедүүдэй арадай депутатуудта кандидатудые дахиад шэлэн хунгаалмай, бүхы юумэндэ ханаа амараар хандадаг хүнүүдтэ Россин, Бурядай, бүхидөө гүрэнзэнгөө хуби заяаа шидэхын тула дөөлгөжэ болохогүй. Кандидадуудай хунгалтын урдах платформонууд, наа, политическэ хараа бодолнууднаа уламжалан, манай ажыбайдалда хубилган шидэхэлхын, олондо мэдээсэлхын болон демократизацийн хүгжэлтэнүүдтэ тэдэнэй бодотоор хабаадалсаһыа хараада абалсан, депутатуудта кандидатудай удаадахи фамилнуудые мартын 18-дэ бюллетенүүд соо үлөөхыетнай хүндэтэ нүхэд, таахыдыа хунгагшадтай городской клубай правлени гуйна:

РСФСР

Гавриков С. В.—хунгуулиин төр. 807-дохи округ.
Кобылкин А. Т.—хунгуулиин нац. төр. 91-дэхи округ.
Цыбиков Е. Н.—хунгуулиин төр. 808-дохи округ.

БурАССР

Байсунаев А. И.—хунгуулиин 2-дохи округ.
Свиридов А. С.—хунгуулиин 1-дэхи округ.
Долгоаршинных М. Г.—хунгуулиин 4-дэхи округ.
Михайлова Д. М.—хунгуулиин 8-дохи округ.
Бальжинимеева Д. Б.—хунгуулиин 14-дэхи округ.
Хомутон О. Б.—хунгуулиин 18-дохи округ.
Палютин А. Л.—хунгуулиин 19-дэхи округ.
Шевелев Л. Д.—хунгуулиин 21-дэхи округ.
Мадыев Н. Ю.—хунгуулиин 26-дохи округ.
Вербенко В. В.—хунгуулиин 27-дохи округ.
Дружинин А. Л.—хунгуулиин 50-дохи округ.
Ефремов Ю. Ф.—хунгуулиин 53-дохи округ.
Молчанов А. Г.—хунгуулиин 57-дохи округ.
Калашников Н. А.—хунгуулиин 59-дэхи округ.

Улаан-Удын горсовет

Салимов Д. М.—2-дохи округ.
Баранов В. В.—6-дохи округ.
Козулин Ю. А.—11-дэхи округ.
Галиндабаев В. В.—14-дэхи округ.
Селиванов С. Н.—48-дохи округ.
Степанов В. В.—49-дохи округ.
Жигматов Б. Т.—50-дохи округ.
Худугуева Ю. Г.—55-дохи округ.
Петухов И. И.—58-дохи округ.
Мельник А. В.—59-дохи округ.
Радченко П. И.—66-дохи округ.
Боганатова Н. А.—80-дохи округ.
Хантаева (Гаврилова) К. М.—64-дэхи округ.
Владимиров А. А.—74-дэхи округ.
Сперанская Р. Н.—86-дохи округ.
Гермеев Л. Ц.—92-дохи округ.
Ленскинов Н. И.—95-дохи округ.
Хахинов В. В.—110-дохи округ.
Смирнов Г. И.—122-дохи округ.

Райсоветүүд

Прокопьев В. В.—4-дэхи округ (Железнодорожно район).
Ростовцев А. М.—21-дэхи округ (Советск район).
Шагдарова Н. Н.—(Советск район).
Эдэ нүхэдэ дэмжэхэ зуураа, ажыбайдалаа хайжаруулхын тула Соедүүдэй үнэхөөрөө гүйсэд засаг тогтоолгодо эдэбхитэйгээр нүлөөлжэ арадайбын гэжэ бидэ найдаһабди.
Хунгагшадтай городской клубай түрүүлэгшын түһэлэгшад, СССР-эй арадай депутатууд В. Е. КАРЕПИН, С. Г. ШАПХАЕВ.

ТОБШОЛОЛ ХЭМЭЭР БАЙНА

РСФСР-эй, Бурядай АССР-эй болон нутагай Соедүүдэй арадай депутатуудай хунгалта болохо, үшөөл үргэлжэлхын ха. Энэ шэнга кампанийн халуун мүрөөр хэдэн үгэ хэлэхэ ханаатайб. Би Улаан-Удын горсоветэй арадай депутата кандидатдаар дэбжүүлэгдэжэ, хунгалта болотор шадаха ээргээрээ тэмсэл ябуулааб. Миний дэбжүүлэгдэхэн округоор пост Баир Жигматов, уран зурааша Баир Тайсаев гэшүд хунгагшадтай олонхиин дуу ебажа, тэмсэлээ хоорондоо үргэлжэлүүлэхэ болобо. Эдэ хоёр али алинийн гэлтэгүй өөһдэ өөһэднйгөө хэрэгтэ бэрхэ хүнүүд. Тэдэнэй алинайшыа илаа наа, хамаагүй шэнги.

Би эдэ хоёрхоо холо гэжэдэггүйб. Мүнөө хунгалтын дүнгүүдэй эли болоходонь, хунгалтын урда тээ өөрынгөө ябуулһан хүдэлмэрини шүүмжэлхыгөөр сэргэжэ үзэхэдэ, Тайсаев Жигматов хоёрто орходоо, ойлгууламжын хүдэлмэри үшөө бөгөөр ябуулаа хаб. Салашонь гобал, хунгагшадтай уулзалганууд, элгэмжэтэ нюорнуудай хүдэлмэри, агит-хуудалнууд гэхэ мэтыа хайнаар хэрэглэхэ гэжэ ойлгооб. Магад байһаар үшөөшье ондоо тобшололнууд хэгдэжэ болохо байна.

В. САВЕЛЬЕВ.

«ДРУЖБА»
ПРИКЛЮЧЕНИЯ СПАСА И НЕЛЛИ—9-50, НАЛЕВО ОТ ЛИФТА, КИНГСАЙЗ—11-20, 14-30, 18-10, 21.

«РОДИНА»
МУЛЬТФИЛЬМЫ—10, ЧЕЛОВЕК С БУЛЬВАРА КАПУЦИНОВ—16-40, ДЕНА ВЮ—12, 14-20, 18-40, 21.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал—БЕЛАЯ КОСТЬ—9-30, 11-20, 13-10, 15-10, 17-10, 19-10, 21. Зеленый зал—ЗИТА И ГИТА (2 серии)—9-40, 12-20, 15-10, 18-40, 20-50.

ЕРЭГТҮЙ

1990 ОНОЙ МАРТЫН 24-ДЭ 14.00 САГТА «РАССВЕТ» ДК-ДА 22-ДОХИ ХУРГУУЛИИН 30 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАЖА, БАЯРАЙ ҮДЭШЭ ҮНГЭР-ГЭГДЭХЭ, ХУРГУУЛИ, ДҮҮРГЭХЭН БҮХЫ НУРАГШАД УРИГДАНА.

ЗАНАБАРИ

Байгша оной мартын 10-най 11-дэхи номерой 9-дэхи хуудан дээрэ алдуу гаргагдажа, «Егоров [ЛВРЗ]» гэһэн фамилийн орондо «С. С. Егоров [ЛВРЗ]» гэжэ зүбөөр уншаха хэрэгтэй. Редакци хүлисэл гуйна.

Хунгагшадта хандалга

Хүндэтэ нутагаархид, Байгал шадарай нутагуудта ажы-хуугшад! Манай орон дотор Президентын тушаалыа тогтоолго республикануудай федерацийн үүргэ дээшлүүлэхэ байна. Үнэн сэхэ хүбүүн өһоор манай республикын аша туйһы хамгаалжа, автономито республикануудай политическэ, экономическэ эрхэнүүдэ үргэдхэхэ, эрхэтэдэй хуудал байдалыа улам хайжаруулаа ерга шадабаритай Россин депутата

дууд мавнадта хэрэгтэй. Тонхой округноо РСФСР-эй арадай депутата кандидатдаар дэбжүүлэгдэхэн нүхэр Сеганов Буряад ороной газар дээрэ түрэгжэ, урган өхэ болоһон байна, тэрэнэй хуби заяаа манай хуби заяантай нягта холбоотой. Тэрэ ажыдын, дипломатическэ, гадаадын-экономическэ ажал ябуулгын баян дүй дүршэлтэй хүн байһан тулааа нимэ үндэр өхэ мавнадта хүртэхэ нэрэ хүндэтэй. Мартын

18-дэ болохо дахинаа дуугаа үгэлхын үдэр зүрхэ сэдхэлээрээ мэдэрижэ, республикынгаа бүхы олонхын ханаа бодоһыа бэлүүлэжэ, тэрэнэй түлөө дуугаа үгэхыетнай гуйнабди.

СССР-эй арадай депутатууд КАНИБАЛОЦКИЙ, СЕРЕДИН, ДАМБАЕВ, КАРЕПИН, ЦЫРЕНОВ, СТЕПАНОВА, ЛИТВИНЦЕВА, ШАПХАЕВ, КАЛАШНИКОВ, — АНГАР-ХАЕВ.

ДЭМЖЭНЭБДИ!

Программанууднай адли

Мартын 4-дэ үнгэргэгдэхэн хунгалтын үедэ дүрбэн претендентүүдэй тоодо би хунгуулиин Чертенковско 2-дохи округноо Бурядай АССР-эй арадай депутата кандидатдаар дэбжүүлэгдэхэн байгааб. Хунгалтын үнгэргэгдэхэнэй хүүлээр дуугаа үгэхын үрэ дүнгүүдэ тоолоно гаргахадань, прибор бүтээлгын нэгдэлэй генеральна директорэй орлогшо Н. И. Быков болон энэл нэгдэлэй фрезеровщик А. И. Байсунаев хоёрдохи шатада кабаадалсаха болобо.

Миний программа Н. И. Быковэй программатад адли залуушуулай нилээд олон өсүү-

дэлиүүдэе шидэхэ хараа шугамуудыа тодорхойлонхой. Би Николай Иннокентьевичыа бэлгитэй бэрхэ мэртэлхэтэ, энэрхы сэдхэлтэй хүн гэжэ мэдэхэб.

Хунгалтын нэгдэхэ шатада миний кандидатурын түлөө дуугаа үгэхын хунгагшадта мартын 18-дэ Н. И. Быковэй түлөө дуугаа үгхыт гэжэ хандаха байһаб.

С. СТЕПАНОВ,
«Эдэбхи үүсхэлэ» гэһэн түр-шалгын ажахын нэгдэлэй директор, У-УППО-гой ВЛКСМ-эй комитетэй гэшүүн.

ХУНГАГШАДТА БАЯР ХҮРГЭНЭ

ХУНГУУЛИИН СЕРОВОЙ 50-ДАХИ ОКРУГНОО МАРТЫН 4-ДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭН ХУНГАЛТЫН ҮЕДЭ МИНИЙ ТҮЛӨӨ ДУУГАА ҮГЭХЭН ХУНГАГШАДТА БАЯР БАЯСХАЛАН ХҮРГЭНЭС, НАМТАЙ НЭГЭ ДОРО ДЭБЖҮҮЛЭГДЭХЭН «БУРЯДАЙ ЗАЛУУШУУЛ» ГАЗЕТЫН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДР ДРУЖИНИНАЙ ТҮЛӨӨ ДУУГАА ҮГЭХЫЕТНАЙ ТААНАДЫЕ ГУЙХА БАЙНАБ.

Петр ШАБЛИН,
Бурядай соёлой түбэй түрүүлэгшэ.

ЮУНДЭ МИТИНГДЭ СУГЛАРААБ?

Мартын 14-дэ 17 сагта Хэблэлэй байшангай дэргэдэ об-совпрофой хүдэлмэрилэгшэд олоороо сугларба. Хэншьеб энэ митингыа юрэ бусын гэжэ нэрлэхэн, буруушааһан байхатом. Тээд нимэл саг болошоо ха юм даа гэжэ заримашуул огтошье гайхабагүй. Гэбшье манай орон дотор нимэрхүү митингүүд үнгэргэгдэхэдөө, ямар бэ нэгэ һонин шэнгээр, юрэ бусын шэнгээр үзэгдэжэ үргэлжэлһөөр.

Аппаратта хабаатай хүнүүд «митингово демократине» ог-толон буруушааһыа оролдон.

Профсоюзная организацинуудай түлөөлэгшэд юундэ митингдэ сугларха гэжэ бодооб?

Республика доторнай хүүлэй үедэ элдэб үйлэ хэрэгүүд бо-

ложо, хүн зоной анхарал хандуулна. «Правда Бурятии» газетэдэ «Я—крепкий мужик» гэһэн материал толилогдожо, тэрэн тухай ханамжанууд хүүлэй номернуудта яһала олоор гаргагдаа. Бурядай Журналистнуудай холбоомой XII съезд дээрэ журналистнуудай холбоомой Бурядай отделениин правлениин Президиумдэ тус статья зүбшэн хэлсэгдээ.

Статьягай автор болон «Правда Бурятии» газетын редактор И. Казанцев тушаалнуудыа хамбаашалан, нимэ статья гаргаа гэжэ митингдэ хабаадагшад хэлээ. Өөһэднйгөө кандидат, профсоюзнуудай ударидагша Н. А. Розановые хамгаалха зорилготойгоор хүдэлмэрилэгшэд редакциин байшангай дэргэдэ сугларһан байна.

«Правда Бурятии» газетын нааһын номерто Н. А. Розановые сагааруулһан материал толилохэ тэдэнэр эрилтэ табиа.

Үгэ хэлэгшэд газетын эзэлхэн хуури сэдхэл хангаангүй гэжэ тэмдэглээд, «Правда Бурятии» газетын нааһын номерто митингдэ хабаадагшад буруушаалгын текст толилохэ, И. Казанцев ба Р. Галзовые тушаалнаань буулгаха эрилтэ табиа.

О. ГАЛЛАС,
манай корр.

РЕДАКЦИНАА: митинг тухай ингэжэ хангаабди — митинг үнгэргэхэ талаар формальна бэрхэ түлөөлэгшэдэй дүршэл аппаратайхидта халан абамаар ха.

МАНАЙ
АДРЕС,
ТЕЛЕФОНУУД:

670000, г. Улаан-Удэ, ул. Калан-переводов — 2-40-37, корректор-даришхили, 23. Телефоны: зам. редактора — 1-34-06, секретариата — 1-34-41; отделов: идеологический — 2-43-23, социаль-но-экономический проблем — 2-43-23, писем и образования, тэ гарадаг.

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ
УДАА СУББОТЫН ҮДЭРНҮҮД.

Газета отпечатана в республиканской типографии Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательства, полиграфии и книжной торговли, г. Улаан-Удэ, ул. Ленина, 33. Н-00363.

Редактор
Александр ДРУЖИНИН.